

ΝΕΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ : ΖΟΠΟΥΝΙΔΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗ ΜΑΡΙΕΛΛΑ
Α.Μ: 2011010052

ΧΑΝΙΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	5
1. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	6
1.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	7
1.2 ΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΙΟΝ	8
1.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ	11
1.4 ΜΑΖΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	14
1.4.1 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού	16
1.4.2 Μαζικός έναντι εναλλακτικού τουρισμού	17
2. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	19
2.1 ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΗΘΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	20
2.2 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ	22
2.3 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	24
3. Η ΚΥΠΡΟΣ ΣΑΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ	26
3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	27
3.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ	29
3.2.1 Αγροτουρισμός	30
3.2.2 Συνεδριακός και Εκθεσιακός τουρισμός	33
3.2.3 Θρησκευτικός τουρισμός	35
3.2.4 Πολιτιστικός τουρισμός	37
3.2.5 Αθλητικός τουρισμός	39
3.2.6 Οικοτουρισμός	41
3.2.7 Τουρισμός Υγείας & Ευεξίας	43

3.3 ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ	45
3.3.1 Αφίξεις περιηγητών κατά χώρα προέλευσης	46
3.3.2 Σκοπός επίσκεψης.....	52
4. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	54
4.1 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	55
4.2 ΈΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	58
4.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ	61
4.4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	65
4.5 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	69
4.6 ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ	71
ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ / ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	75
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	82

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας οικονομίας. Με το πέρασμα των ετών εξελίσσεται σύμφωνα με τις προτιμήσεις και τις ανάγκες των ανθρώπων. Η τάση της σημερινής εποχής για ανακάλυψη νέων τουριστικών προορισμών είναι επιτακτική ανάγκη.

Τα δεδομένα τόσο του διεθνούς όσο και του ευρωπαϊκού τουρισμού αλλάζουν ραγδαία. Η μετάβαση στο ευρώ, η οικονομική ύφεση, οι αλλαγές στην καταναλωτική συμπεριφορά των τουριστών, η εμφάνιση νέων προορισμών και αγορών, οι νέες μορφές τουρισμού που αναπτύσσονται, οι νέες τεχνολογίες είναι ορισμένα από αυτά που συμβαίνουν και έχουν αλλάξει και θα εξακολουθούν να αλλάζουν τα δεδομένα με τα οποία αναπτύσσεται ο τουρισμός μέχρι και σήμερα.

Σκοπός της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση της εξέλιξης του τουρισμού στην Κύπρο καθώς και η σημασία του για την Κυπριακή οικονομία και την ανάπτυξη της χώρας.

Αρχικά γίνεται μια ανάλυση των εννοιολογικών ορισμών που πραγματεύεται η παρούσα εργασία και ακολούθως γίνεται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση «Η Κύπρος σαν τουριστικός προορισμός». Στη συνέχεια γίνεται μια περαιτέρω ανάλυση των συνεπειών της οικονομικής κρίσης και τελειώνουμε την ανάλυση αυτή με τις επιπτώσεις στην Κυπριακή οικονομία, μιλώντας για αρνητικές και θετικές επιπτώσεις.

Τέλος, γίνονται κάποιες παρατηρήσεις και συμπεράσματα που προέκυψαν από τη μελέτη των συγκεκριμένων στοιχείων.

1. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Εννοιολογικά ο τουρισμός αποτελεί την εξέλιξη του όρου «περιήγηση» στις σύγχρονες κοινωνίες. Πρόκειται για το φαινόμενο που συνδυάζει την αρχέγονη ανάγκη του ανθρώπου για γνώση και επαφή με το νέο, με την ανάγκη για ψυχαγωγία, ανάπαυση, φυγή από την καθημερινότητα, και συνδέεται με νέες αξίες που έχουν γίνει αποδεκτές από τη σύγχρονη κοινωνία.

Η Διεθνής Ακαδημία του τουρισμού ορίζει ότι ο τουρισμός είναι το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και δραστηριοτήτων που προκύπτουν από αυτές και υποκινούνται, σε διαφορετικό βαθμό και ένταση, από τον πόθο της απόδρασης, που ενυπάρχει στα άτομα.

Η Παγκόσμια Οργάνωση Τουρισμού αναφέρει πως «τουρισμός θεωρείται κάθε δραστηριότητα που περιλαμβάνει κάθε είδους μετακινήσεις, είτε διαμέσου διεθνών συνόρων, είτε όχι διάρκειας πάνω από 24 ώρες και για διάφορους λόγους (εκτός λόγων μετανάστευσης και τακτικής ημερήσιας απασχόλησης). »

Ο παραπάνω ορισμός αφορά σε δύο κατηγορίες επισκεπτών, τους «τουρίστες» και τους «εκδρομείς». Ως «τουρίστες», θεωρούνται οι προσωρινοί επισκέπτες, η παραμονή των οποίων υπερβαίνει τις 24 ώρες στην επισκεπτόμενη χώρα, είτε για διακοπές είτε για επαγγελματικούς λόγους. Από την άλλη, «εκδρομείς» θεωρούνται όσοι είναι προσωρινοί επισκέπτες και μένουν λιγότερο από 24 ώρες στη χώρα που επισκέπτονται.¹

Παρά την κοινή παραδοχή από όλους των παραπάνω ορισμών, διεθνώς έχει επικρατήσει η έννοια του «τουρίστα» να ταυτίζεται με αυτήν του «επισκέπτη», γεγονός που οφείλεται στη διεθνοποίηση του όρου και πως σε όλες τις γλώσσες έχει καταστεί ώστε να προσδιορίζει το τουριστικό φαινόμενο. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ο όρος «τουρίστας» τις περισσότερες φορές αναφέρεται σε αλλοδαπούς που κάνουν διακοπές. (Κομίλης & Βαγιονής, 1999)

1.2 ΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΙΟΝ

Στην αρχαία Ελλάδα, η έννοια της φιλοξενίας υπήρξε αναπόσπαστο τμήμα της τουριστικής μετακίνησης. Η φιλοξενία είχε ισχύ νόμου και οι κάτοικοι των πόλεων όπου διεξάγονταν μεγάλα θρησκευτικά ή αθλητικά γεγονότα δέχονταν αφιλοκερδώς τους επισκέπτες στα σπίτια τους. Οι πρακτικές της υποδοχής και της φιλοξενίας, επιβαλλόμενες κατά κάποιον τρόπο στα πλαίσια της διεξαγωγής των προαναφερθέντων εκδηλώσεων, συνέβαλαν στην εμφάνιση των πρώτων πανδοχείων κατά μήκος των οδικών αρτηριών.

Η ηθική τάξη, από την άλλη, απαιτούσε τη δωρεάν παραμονή για τις ασθενέστερες οικονομικά τάξεις των ταξιδιωτών. Τα πρώτα ίχνη πανδοχείου αυτού του τύπου στην ανατολική Μεσόγειο ανακαλύπτονται στην Κρήτη. Όμως, και στην αρχαία Ρώμη (Βαρβαρέσος, 2000), η φιλοξενία θεωρούταν το αναφαίρετο δικαίωμα των ταξιδιωτών.

Παράλληλα, με τα “κοινωνικής φύσεως πανδοχεία”, έκαναν την εμφάνισή τους και τα πρώτα πανδοχεία κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Η κοινωνική υπόσταση της τουριστικής μετακίνησης παραχωρεί τη θέση της στην “εμπορικοποίηση”.

Η ενσωμάτωση της αναψυχής στη ζωή των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων, παράλληλα με την ύπαρξη μίας σειράς γεγονότων χωρικά και χρονικά καθορισμένων, αύξησε τις τουριστικές μετακινήσεις, βελτίωσε και οργάνωσε τα μεταφορικά μέσα. Ουσιαστικά, ο βαθμός κινητικότητας των πρώτων αυτών τουριστών υπήρξε απόρροια της κοινωνικής τους τάξης. (Βαρβαρέσος, 2000)

Έτσι με τον όρο **τουριστικά καταλύματα**, σύμφωνα με δημοσίευση της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, αναφερόμαστε σε κάθε εγκατάσταση η οποία διατίθεται τακτικά ή περιστασιακά για τη διανυκτέρευση τουριστών. Τα είδη τουριστικών καταλυμάτων είναι τα ακόλουθα:

*Συλλογικά τουριστικά καταλύματα: Ξενοδοχεία
και παρόμοια καταλύματα*

*Άλλα συλλογικά καταλύματα: Παραθεριστικές
κατοικίες - Τουριστικοί χώροι κατασκήνωσης -
Μαρίνες - Άλλα συλλογικά καταλύματα*

Ειδικευμένα καταλύματα:

*Κέντρα υγείας - Κάμπινγκ εργασίας και
διακοπών - Δημόσια μέσα μεταφοράς -
Συνεδριακά κέντρα*

Ιδιωτικά τουριστικά καταλύματα:

*Ενοικιαζόμενα καταλύματα: Ενοικιαζόμενα
δωμάτια σε σπίτια οικογενειών - Κατοικίες
ενοικιαζόμενες από ιδιώτες ή μεσιτικά γραφεία*

Άλλα ιδιωτικά καταλύματα:

*Ιδιόκτητες κατοικίες - Καταλύματα που
παρέχονται δωρεάν από συγγενείς ή φίλους -
Άλλα ιδιωτικά καταλύματα*

Η έννοια **τουριστικού προϊόντος** αναφέρεται κυριότερα στην έννοια του τουριστικού πακέτου το οποίο συνδυάζει δυναμικά τις έννοιες του τουριστικού προορισμού, του μεταφορικού μέσου, του καταλύματος, της διατροφής και της διασκέδασης. Το τουριστικό προϊόν αποτελεί σύμπραξη ομάδας επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα οι υπηρεσίες των τουριστικών επιχειρήσεων να αλληλοσχετίζονται και να αλληλοεπηρεάζονται.²

Επηρεάζεται επίσης από το ευρύτερο περιβάλλον, δηλαδή:

- ☐ Το τοπίο και την ομορφιά του
- ☐ Την ιστορία και την παράδοση (πολιτισμική και βιομηχανική παραγωγή)
- ☐ Την υποδομή του τόπου και τις διευκολύνσεις που προσφέρει
- ☐ Την νοοτροπία και την συμπεριφορά των κατοίκων.

Τα πέντε βασικά συστατικά στοιχεία του συνολικού προϊόντος είναι τα εξής:

- 1) Τα θέλγητρα του προορισμού (destination attractions): Αναφερόμαστε στα στοιχεία εκείνα στο περιβάλλον του προορισμού τα οποία, ξεχωριστά ή συνδυασμένα, αποτελούν το πρωταρχικό κίνητρο των τουριστών για την πραγματοποίηση του ταξιδιού τους. Περιλαμβάνουν φυσικές προσελκύσεις, όπως τοπία, θάλασσα, κλίμα, κτίρια και αρχιτεκτονικές, πολιτιστικές προσελκύσεις, όπως θέατρα, μουσεία κ.λ.π.
- 2) Οι ευκολίες που προσφέρει ο προορισμός (destination facilities): Αναφερόμαστε στα στοιχεία εκείνα του προορισμού, τα οποία καθιστούν δυνατό για τους επισκέπτες να μείνουν στους προορισμούς και έτσι να απολαύσουν τις διατιθέμενες προσελκύσεις. Περιλαμβάνουν όλους τους τύπους διαμονής, τα εστιατόρια, τα καφέ και τα μπαρ, την μεταφορά στον τουριστικό προορισμό, συμπεριλαμβανομένων των ενοικιάσεων αυτοκινήτων αλλά και της χρησιμοποίησης ταξί, καθώς επίσης και καταστήματα πώλησης διαφόρων προϊόντων, κομμωτήρια, παροχή πληροφοριών για τους τουρίστες κ.λ.π.

- 3) **Προσβασιμότητα (accessibility):** Προσδιορίζεται σαν την σχετική ευκολία ή δυσκολία με την οποία οι πελάτες μπορούν να φτάσουν στους προορισμούς της επιλογής τους. Η προσβασιμότητα είναι ένα ζήτημα που σχετίζεται άμεσα με τις υποδομές για την μεταφορά, όπως τα αεροδρόμια, τα λιμάνια και τα οδικά δίκτυα. Είναι επίσης ένα ζήτημα σχετιζόμενο με την τεχνολογία που χρησιμοποιείται για τη μεταφορά, η οποία προσδιορίζει το κόστος του ταξιδιού και τον χρόνο που απαιτείται για τη μεταφορά στον δεδομένο προορισμό.
- 4) **Εικόνες (images):** Με τον όρο αυτό εννοούμε τις ιδέες και τις πεποιθήσεις, τις οποίες οι άνθρωποι έχουν για όλες τις μορφές των προϊόντων που αγοράζουν. Οι εικόνες που διαμορφώνονται για έναν προορισμό, όχι απαραίτητα μόνο από την εμπειρία που έχουν, επηρεάζουν άμεσα τις σχετιζόμενες με τον τουρισμό αποφάσεις.
- 5) **Τιμή (price):** Αναφερόμαστε στο τι κοστίζει για έναν τουρίστα σε όρους χρήματος, η επιλογή ενός προορισμού για να δαπανήσει τον χρόνο παραμονής του. Η τιμή των τουριστικών προϊόντων ποικίλει ανάλογα με το είδος του ξενοδοχειακού καταλύματος και τον τύπο διαμονής, την εποχή του χρόνου, την απόσταση προς τον προορισμό, τους τύπους των δραστηριοτήτων που έχουν επιλεγεί κ.λ.π.

Το τουριστικό πακέτο είναι ένα ταξίδι οργανωμένο σύμφωνα με ένα αναλυτικό πρόγραμμα, το οποίο περιλαμβάνει ένα σύνολο τουριστικών υπηρεσιών, προσφερόμενο σε μια προκαθορισμένη τιμή.

Σύμφωνα με τον πιο πλήρη ορισμό, ένα τουριστικό πακέτο, ορίζεται ως ακολούθως: «Είναι ένα ταξίδι με κύρια επιδίωξη τις διακοπές, το οποίο είναι: κατασκευασμένο εκ των προτέρων σε όλες του τις λεπτομέρειες (διαδρομές, καταλύματα, εκδρομές) ή μερικώς (διαμονή) από έναν tour- operator σε μία ενιαία τιμή, η οποία καλύπτει κατά το ελάχιστο την παραμονή και κατά το μέγιστο τη μεταφορά (ταξίδι μετ' επιστροφής), τις δαπάνες του καταλύματος και της διατροφής, τις δαπάνες αναψυχής ή όλες τις άλλες υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα και παρέχονται στον τουρίστα, όπως οι εκδρομές, προσφερόμενο στους καταναλωτές από τον tour-operator* με την υποστήριξη της κατάλληλης προβολής και διαφήμισης (καταλόγων, διαφημιστικών φυλλαδίων κ.λπ.) και πληρωμένο εξ' ολοκλήρου πριν την έναρξη του ταξιδιού». ²

*tour-operator(ταξιδιωτικό πράκτορα):ένα ταξιδιωτικό πρακτορείο που ειδικεύεται σε οργανωμένες διακοπές.

1.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ

Με τον όρο τουριστική εποχικότητα εννοούμε το φαινόμενο της εκδήλωσης της τουριστικής δραστηριότητας σε ορισμένη εποχή του έτους.

Η εποχικότητα μοιάζει να είναι το σημαντικότερο πρόβλημα που έχει να αντιμετωπίσει ο τουρισμός, καθώς οι αλλαγές των καιρικών συνθηκών (φυσική εποχικότητα) μαζί με τη «θεσμική» εποχικότητα (άδειες εργασίας τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα) είναι οι παράγοντες που καθορίζουν την πληρότητα των ξενοδοχειακών μονάδων αλλά και το ζήτημα της απασχόλησης του κατάλληλου τουριστικού προσωπικού.

Η εποχικότητα παρατηρείται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και δεν επηρεάζει το ίδιο όλες τις μορφές τουρισμού. Ο πολιτιστικός και ο συνεδριακός τουρισμός δείχνουν να επηρεάζονται λιγότερο σε σχέση με τον τουρισμό διακοπών.

Τα πιο σημαντικά **αίτια** της τουριστικής εποχικότητας είναι:

Κάποιες από τις τουριστικές δραστηριότητες πραγματοποιούνται σε συγκεκριμένη εποχή του χρόνου, όπως π.χ. ο παράκτιος τουρισμός πραγματοποιείται το καλοκαίρι, ενώ ο χιονοδρομικός το χειμώνα κλπ.

Παρόλο που κάποιες δραστηριότητες μπορούν να πραγματοποιηθούν όλες τις εποχές του χρόνου, στην τελική απόφαση του υποψήφιου τουρίστα, παίρνουν μέρος και άλλοι παράγοντες όπως είναι το κλίμα. Το καλοκαίρι, το κλίμα είναι ευνοϊκότερο όσον αφορά ότι δεν υπάρχει βαρύς ρουχισμός, ενοχλητικές βροχές και χιονοπτώσεις που χαλάνε τη διάθεση, η περίπτωση να αρρωστήσει κανείς ελαχιστοποιείται κλπ. και έτσι καταλήγει η εποχή αυτή να υπερτερεί του χειμώνα.

Επίσης, λόγω του ότι π.χ. η οικογένεια βρίσκεται σε απαρτία συνήθως κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, γιατί τότε κλείνουν τα σχολεία και δίνονται συνήθως οι άδειες διακοπών από τις επιχειρήσεις. Καθώς και ότι οι διακοπές μπορεί να συνδυαστούν - πραγματοποιηθούν μαζί με φιλικές ή συγγενικές παρέες, που ως επί το πλείστον θα πάρουν κι αυτές τις άδειές τους το καλοκαίρι και όχι το χειμώνα.

Παρόλο που ο κλάδος του Τουρισμού προσφέρεται για δημόσιες ή ιδιωτικές επενδύσεις, η εποχικότητα είναι αυτή που παίζει το σημαντικότερο ρόλο καθώς επηρεάζει τη χρήση της γης, των κτιρίων και του εξοπλισμού, με αποτέλεσμα οι αναμενόμενες αποδόσεις να είναι χαμηλές. Έτσι, δικαιολογείται και ο δισταγμός πολλών επιχειρηματιών να «σκλαβώσουν» τα κεφάλαιά τους για μεγάλο χρονικό διάστημα σε μια τουριστική δραστηριότητα.

Όσον αφορά την επαγγελματική απασχόληση σε εποχικές εργασίες είναι κι αυτό ένα μειονέκτημα καθώς ο εργαζόμενος που απασχολείται στον τουρισμό έχει ένα αβέβαιο μέλλον και η εργασία που προσφέρει έχει τις πιο πολλές φορές ημερομηνία λήξης. Στην εργασία αυτού του είδους κατευθύνονται είτε επαγγελματίες που είναι εις γνώση τους ότι η απασχόλησή τους θα είναι εποχιακή, είτε μια άλλη κατηγορία εργαζομένων όπως π.χ. οι φοιτητές κλπ. που επιθυμούν να αποκτήσουν ένα πρόσθετο εισόδημα ή να συνδυάσουν τις οικονομικές απολαβές με τις διακοπές. Ειδικά σε περιόδους τουριστικής «αιχμής» το εργατικό προσωπικό ενισχύεται και από άτομα άλλων περιοχών, είτε της χώρας διαμονής ή ακόμη και ξένων.

Τα κυριότερα προβλήματα που συνεπάγονται της εποχικότητας είναι:

- Η μείωση όσο γίνεται των απωλειών κερδών καθώς οι κάθε είδους ξενοδοχειακές μονάδες δεν λειτουργούν επικερδώς όλο το χρόνο.
- Η ύπαρξη ικανού ταμειακού αποθέματος για την κάλυψη των αναγκών ιδιαίτερα στις «νεκρές» περιόδους.
- Η διαδικασία 'ανοίγματος' και 'κλεισίματος' μιας επιχείρησης από περίοδο σε περίοδο
- Η πραγματική κάλυψη των αναγκών σε εργατικό προσωπικό σε σχέση με την προσφορά των ατόμων που θα ήθελαν να εργαστούν εποχιακά σε αυτόν τον τομέα.
- Λόγω της μεγάλης αύξησης σε τουριστικές υπηρεσίες σε συγκεκριμένες εποχές του χρόνου (καλοκαίρι), οι τιμές των τουριστικών υπηρεσιών αυξάνονται ενώ μειώνεται η ποιότητά τους, καθώς οι τουριστικές επιχειρήσεις δεν μπορούν να ανταποκριθούν στην υπερβολική ζήτηση.
- Λόγω του μεγάλου αριθμού τουριστών σημειώνονται προβλήματα στην κυκλοφορία των οχημάτων και στα συγκοινωνιακά δίκτυα καθώς και μόλυνση του περιβάλλοντος.

Η εποχικότητα είναι ένα ζήτημα που δεν μπορεί να λυθεί εντελώς, υπάρχουν όμως οι δυνατότητες ελαχιστοποίησής του μέσα από ένα ικανό σχέδιο marketing. Η κατάλληλη προώθηση του τουριστικού προϊόντος ειδικά στις μη περιόδους αιχμής πρέπει να υιοθετηθεί τόσο από τον δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό φορέα ως το καταλληλότερο μέτρο αντιμετώπισης της εποχικότητας. Η κίνηση αυτή πρέπει να περιλαμβάνει διάφορα πακέτα τιμών που θα απευθύνονται και στα διάφορα τμήματα της αγοράς.

Πάντα και παντού υπάρχουν υποψήφιοι τουρίστες που ενδιαφέρονται να απολαύσουν τις διακοπές τους ή να ψυχαγωγηθούν σε περιόδους «νεκρές» όπου δεν υπάρχει συνωστισμός, που το ζήτημα των καιρικών αλλαγών λίγο τους ενδιαφέρει, που έχουν ειδικά ενδιαφέροντα (όπως αθλητισμός, επίσκεψη μοναστηριών και εκκλησιών, οικοτουρισμός κλπ.) ή ακόμη αναγκάζονται να ταξιδεύουν όλο το χρόνο λόγω του ότι πρέπει να παρακολουθήσουν κάποιο συνέδριο ή να κάνουν ένα επιχειρηματικό ταξίδι.

Στους παραπάνω υποψήφιους τουρίστες έρχονται να προστεθούν και οι τουρίστες τρίτης ηλικίας καθώς ο χρόνος που διαθέτουν είναι περισσότερος απ' ότι οι εργαζόμενοι, με μειωμένο όμως, στις περισσότερες περιπτώσεις, οικονομικό εισόδημα.

Επίσης, υπάρχει η κατηγορία των πρόωρων συνταξιούχων, οι οποίοι απελευθερωμένοι πια από εργασιακές δεσμεύσεις ή από τη φροντίδα των παιδιών, αναζητούν τουριστικούς προορισμούς καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Μια άλλη κατηγορία είναι και ο μαθητικός τουρισμός ο οποίος ως επί το πλείστον ολοκληρώνει τις εκπαιδευτικές ή ψυχαγωγικές του εκδρομές κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, δηλαδή το χειμώνα.

Εύλογη είναι επομένως η ρύθμιση των προσφερόμενων τουριστικών τιμών προς όφελος του πελάτη, καθώς σε μια νεκρή περίοδο οι τιμές είναι χαμηλότερες ή μπορεί να υπάρχει μια άλλη ειδική προσφορά ως δέλεαρ για την προσέλκυση πελατών.

Προκειμένου, τέλος, να καταπολεμηθεί όσο γίνεται περισσότερο το ζήτημα της εποχικότητας, θα συμβάλουν καθοριστικά στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, στη δημιουργία ελκυστικών πακέτων σε δελεαστικές τιμές, στη διατήρηση ή αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος σε όλες τις εποχές του χρόνου και στην ανάπτυξη και προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

1.4 ΜΑΖΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο μαζικός τουρισμός είναι μια σχετικά νέα έννοια, που προήλθε από την μεγάλη άνοδο των εισοδημάτων μετά την Βιομηχανική Επανάσταση. Πριν από αυτή, τα ταξίδια πολιτιστικού ή ψυχαγωγικού χαρακτήρα ήταν αποκλειστικό προνόμιο λίγων εκλεκτών περιηγητών, συνήθως αριστοκρατών.

Σήμερα, ο μαζικός τουρισμός είναι απευκταίος λόγω των δυσμενών επιπτώσεων που προκαλεί στο φυσικό περιβάλλον αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο. Η παγκόσμια τάση σήμερα είναι ο τουρισμός να είναι φιλικός ως προς τον άνθρωπο και ως προς το φυσικό περιβάλλον. Μορφές τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός, ο περιηγητικός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός αλλά και ο τουρισμός των πόλεων (city breaks) θεωρούνται σήμερα οι μορφές που θα πρέπει να επικρατήσουν προκειμένου η τουριστική ανάπτυξη να καταστεί βιώσιμη καθώς και να καταπολεμηθεί η εποχικότητα.³

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί τμήμα των ειδικών μορφών τουρισμού, οι οποίες χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού κινήτρου στη ζήτηση και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής (προσφοράς)³. Με τον εναλλακτικό τουρισμό (alternative tourism), οι άνθρωποι αναζητούν ένα διαφορετικό τρόπο διακοπών, ο οποίος συνδέεται με την προστασία της τοπικής κουλτούρας, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος αλλά και με την αποφυγή της χρήσης υπηρεσιών οργανωμένου μαζικού τουρισμού.

Ωστόσο δεν υπάρχει ένας ορισμός του εναλλακτικού τουρισμού αποδεκτός σε διεθνές επίπεδο από όλους εκείνους που με τον έναν ή τον άλλο τρόπο εμπλέκονται στην υπόθεση “βιομηχανίας” του τουρισμού. Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οποιαδήποτε άλλη μορφή εκτός από το μαζικό τουρισμό αποτελεί τον εναλλακτικό τουρισμό, ο οποίος υπόσχεται στους τουρίστες κάτι διαφορετικό από το μαζικό τουρισμό ενώ άλλοι προσπαθούν να τον ταξινομήσουν, διαφοροποιώντας κυρίως τα άτομα ή τις καταστάσεις στα οποία αναφέρεται.

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί μια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης ή/και πολυδραστηριότητας η οποία λαμβάνει χώρα στο ύπαιθρο ή σε αγροτικές περιοχές (Βαρβαρέσος, 2005).

Είναι η μορφή εκείνου του τουρισμού, η οποία αποτελεί και μια παράλληλη ανάπτυξη δραστηριοτήτων που σαν σκοπό έχουν την αναβάθμιση των περιοχών αυτών καθώς και την οικονομική στήριξη αυτών μέσω της ήπιας και μικρής κλίμακας προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών, της τοπικής αγροτικής παραγωγής, της δημιουργίας και εμπορίας παραδοσιακών προϊόντων, του πολιτιστικού και φυσικού πλούτου (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2005).

Ο εναλλακτικός τουρισμός παρουσιάζει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον στις μέρες μας αφού απευθύνεται σε επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν την έδρα τους στην ύπαιθρο και συχνά σε αγροτικές περιοχές. Στις επιχειρήσεις αυτές υπάρχουν παραδοσιακά εστιατόρια, καφεενεία, παραγωγοί και έμποροι τοπικών προϊόντων.⁴

Επίσης υπάρχουν μουσεία κάθε είδους και διάφοροι πολιτιστικοί σύλλογοι όπως ορειβατικοί, φυσιολατρικοί, γυναικείοι, αγροτικοί, τοπική αυτοδιοίκηση και σχολεία. Με αυτό τον τρόπο και σύμφωνα με τις προσδοκίες των επιχειρηματιών, αναπτύσσεται μια αγροτουριστική δραστηριότητα σε αυτές τις περιοχές, η οποία φέρνει οφέλη οικονομικά και προσωπικά (Ζαχαράτος και Τσάρτας, 2008).

1.4.1 ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τα τελευταία χρόνια στα πλαίσια διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου, όπως προβάλλουν και οι διεθνείς απαιτήσεις, αρχίζουν δειλά να αναπτύσσονται και άλλες μορφές τουρισμού, με τον εναλλακτικό τουρισμό να αποκτά όλο και περισσότερο τα σκήπτρα. Οι εναλλακτικές αυτές μορφές τουρισμού συνθέτουν ένα νέο πρότυπο αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης.

Οι σημαντικότερες μορφές του οποίου γενικά είναι:

- ο οικοτουρισμός,
- ο αγροτουρισμός,
- ο γαστρονομικός τουρισμός,
- ο πολιτιστικός τουρισμός,
- ο θρησκευτικός τουρισμός,
- ο φυσιολατρικός και περιπατητικός τουρισμός,
- ο ορειβατικός τουρισμός,
- ο χειμερινός τουρισμός,
- ο θαλάσσιος τουρισμός,
- ο αθλητικός τουρισμός,
- ο εκπαιδευτικός τουρισμός,
- ο συνεδριακός τουρισμός,
- ο τουρισμός υγείας κ.λπ.

Ο μαζικός τουρισμός δεν μπορεί να αντικατασταθεί από τις παραπάνω μορφές, ειδικά δε ο παραθαλάσσιος μαζικός τουρισμός. Απλά έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα και προσφέρει τη δυνατότητα για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη σε περιοχές της περιφέρειας. Υπάρχουν και ορισμένες ειδικές μορφές τουρισμού, οι οποίες ανήκουν στον εναλλακτικό τουρισμό και χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη κινήτρων για κάποια ειδική υποδομή.

Ο εναλλακτικός τουρισμός προσφέρει τη δυνατότητα ενός διαφορετικού τρόπου διακοπών σε κάποιους ανθρώπους και έχει απόλυτη σχέση με την προστασία της τοπικής κουλτούρας, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και του ανθρωπογενούς, καθώς και με την αποφυγή των υπηρεσιών του οργανωμένου τουρισμού (Βαρβαρέσος, 2005).

Όπως έχουν αποκαλύψει πολλοί μελετητές, (π.χ. Andriotis 2000, EC 1993, Romeril 1985, Vanhove 1997), η πλειοψηφία των αρνητικών συνεπειών της τουριστικής ανάπτυξης προκύπτει από το μαζικό τουρισμό, για το λόγο ότι συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό τουριστών, απαιτεί επενδύσεις μεγάλης κλίμακας και λιγότερη συμμετοχή της ντόπιας κοινωνίας στην αναπτυξιακή διαδικασία (Andriotis 2002, Doggart & Doggart 1996, Faulkner 1998). Οι αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού είναι πιο έκδηλες για τους τουριστικούς προορισμούς, γιατί ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από συγκέντρωση υποδομής και τουριστών στο χρόνο και στον τόπο, εμφανιζόμενοι με λιγότερη ευαισθησία στους εγχώριους πλουτοπαραγωγικούς πόρους εξ' αιτίας του εντατικού τύπου τουριστικής ανάπτυξης και της συμπεριφοράς των τουριστών που προσελκύονται από φθηνές αγοραστικές επιλογές (Coccossis 1996, Coccossis & Parpairis 1996, Pearce 1989).

Με άλλα λόγια, ο μαζικός τουρισμός μπορεί να θεωρηθεί ως μια παλιομοδίτικη μορφή τουρισμού και ο εναλλακτικός ως μία νέα, που εμπεριέχει αξίες, σέβεται το περιβάλλον, τα πολιτισμικά μνημεία και τις παραδόσεις, δημιουργεί περισσότερες ευκαιρίες για τον ντόπιο πληθυσμό ενώ ταυτόχρονα ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιδράσεις, προσδίδοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον στους πόρους που διαθέτει ένας προορισμός και στις επιθυμίες πεπειραμένων ταξιδιωτών που θέλουν να βιώσουν αυθεντικές εμπειρίες.

Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι ο «μαλακός» τουρισμός και ο μαζικός τουρισμός είναι ο «σκληρός» τουρισμός. Τα αντίστοιχα μαλακά και σκληρά χαρακτηριστικά τα οποία προσδιορίζουν σαφέστερα τη φύση του εναλλακτικού και του μαζικού τουρισμού καθώς και η σύγκριση των δυο μοντέλων τουρισμού, αντιπαραθέτονται παρακάτω σε αντιστοιχία με τις διάφορες εκδηλώσεις τις τουριστικής δραστηριότητας.⁵

Από τα παραπάνω, θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει ότι ο μαζικός τουρισμός είναι από μόνος του μια κακή επιλογή ανάπτυξης και ότι ο εναλλακτικός τουρισμός είναι καλύτερος.

« [Πίνακας 1](#) » « [Πίνακας 2](#) »

* ΒΛ.ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Πηγή: Gartner 2001 (με αναφορά σε Butler 1990)

Πολλοί όμως ερευνητές (Κατωτριάτου, 2001) υποστηρίζουν ότι ο εναλλακτικός τουρισμός δεν μπορεί αλλά και δεν πρέπει να υποκαταστήσει τον μαζικό διότι: Ο μαζικός τουρισμός προσφέρει ένα καθόλα ευκαταφρόνητο όγκο ξένου συναλλάγματος στις χώρες υποδοχής. Πολλοί άνθρωποι φαίνεται να απολαμβάνουν το ρεύμα του μαζικού τουρισμού. Τους αρέσει δηλαδή το ότι δεν χρειάζεται να φροντίσουν οι ίδιοι τις λεπτομέρειες των ταξιδιών τους, ότι δεν χρειάζεται να ψάξουν να βρουν ένα κατάλυμα όταν θα φθάσουν στον προορισμό τους, ότι θα καταναλώσουν αγαθά και υπηρεσίες χωρίς να χρειαστεί να μάθουν μια ξένη γλώσσα, ότι θα μείνουν σε άνετα ξενοδοχεία, ότι θα τρώνε φαγητά που γνωρίζουν και ότι δεν θα χρειαστεί να ξοδέψουν πολλά χρήματα ή χρόνο προκειμένου να επιτύχουν αυτούς τους στόχους.

Συμπερασματικά, το μεγαλύτερο μέρος των επικρίσεων σχετικά με την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού προέκυψε εξαιτίας της απρογραμματίστης φύσης της ανάπτυξης και των επιπτώσεων που αυτή προκαλεί. Όμως υπάρχουν τρόποι προγραμματισμού και διαχείρισης του μαζικού τουρισμού που κάνουν τον εναλλακτικό τουρισμό να μη φαίνεται τόσο ως υποκατάστατο αλλά περισσότερο ως μια διαφορετική επιλογή ανάπτυξης κυρίως για περιοχές υπό προστασία, ή με ελεγχόμενη πρόσβαση, λόγω ιδιαίτερων περιβαλλοντικών, ιστορικών ή πολιτιστικών χαρακτηριστικών.

2. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.1 ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΗΘΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού, αναγνωρίζοντας τη σημαντική επίδραση της τουριστικής δραστηριότητας στις τοπικές κοινωνίες, στο περιβάλλον και στην οικονομία γενικότερα, θέσπισε τον Παγκόσμιο Κώδικα Ηθικής για τον τουρισμό. Πρόκειται για ένα σύνολο αρχών, οι οποίες θέτουν τη βάση για τη βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού και απευθύνονται σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (τοπικές και εθνικές αρχές, τοπική κοινωνία, επαγγελματίες του τουριστικού κλάδου, τουρίστες), τονίζοντας τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις κάθε πλευράς.

«Ο Παγκόσμιος Κώδικας Ηθικής για τον τουρισμό θέτει το πλαίσιο αναφοράς για την υπεύθυνη και αειφόρο ανάπτυξη του παγκόσμιου τουρισμού. Αντλεί έμπνευση από προηγούμενες ανάλογες διακηρύξεις και κώδικες άλλων κλάδων και προσθέτει ένα νέο τρόπο σκέψης, ο οποίος αντικατοπτρίζει τις αλλαγές που έχουν σημειωθεί στην κοινωνία μας στις αρχές του 21ου αιώνα. Καθώς οι προβλέψεις μιλούν για 1,6 δις αφίξεις τουριστών παγκοσμίως κατά το έτος 2020, τα μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού πιστεύουν ότι ο Παγκόσμιος Κώδικας Ηθικής για τον τουρισμό είναι απαραίτητος προκειμένου να μειωθούν οι επιπτώσεις του τουρισμού στο περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά και να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη των κατοίκων των τουριστικών προορισμών». (Francesco Frangialli - Γενικός Γραμματέας UNWTO)

Αρχές του Παγκοσμίου Κώδικα Ηθικών Αρχών για τον Τουρισμό:

1. Η συμβολή του τουρισμού στην αμοιβαία κατανόηση και τον σεβασμό ανάμεσα στους λαούς και τις κοινωνίες
2. Ο τουρισμός ως ένα όχημα για την ατομική και τη συλλογική ολοκλήρωση
3. Τουρισμός, ένας παράγοντας για βιώσιμη ανάπτυξη
4. Τουρισμός, ένας χρήστης της πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας και ένας συντελεστής για την αναβάθμισή της
5. Τουρισμός, μια επωφελής δραστηριότητα για τις χώρες και τις κοινότητες υποδοχής

6. Υποχρεώσεις των φορέων του τουρισμού στην τουριστική ανάπτυξη
7. Δικαίωμα στον τουρισμό
8. Η ελευθερία της τουριστικής διακίνησης
9. Δικαιώματα των εργαζομένων και των επιχειρηματιών στην τουριστική βιομηχανία
10. Εφαρμογή των αρχών του Παγκόσμιου Κώδικα Ηθικών Αρχών για τον τουρισμό

Στοχεύει στην προώθηση ενός υπεύθυνου, βιώσιμου και παγκοσμίως προσιτού τουρισμού, στο πλαίσιο του δικαιώματος όλων των ανθρώπων να διαθέτουν τον ελεύθερο χρόνο τους για αναψυχή ή ταξίδια, με σεβασμό στις κοινωνικές επιλογές όλων των λαών. Η παγκόσμια τουριστική βιομηχανία, ως σύνολο, έχει πολλά να κερδίσει, αναπτυσσόμενη σε ένα περιβάλλον που ευνοεί την οικονομία της αγοράς, την ιδιωτική πρωτοβουλία και το ελεύθερο εμπόριο και υπηρετεί τη μεγιστοποίηση των ευεργετικών επιδράσεων για τη δημιουργία πλούτου και θέσεων απασχόλησης.⁶

Επίσης, υπό τον όρο πως ένας αριθμός αρχών και ένας συγκεκριμένος αριθμός κανόνων τηρείται, ο αξιόπιστος και βιώσιμος τουρισμός είναι συμβατός με την αυξανόμενη φιλελευθεροποίηση των συνθηκών που διέπουν τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών, όπου είναι δυνατό να συνδυαστούν η οικονομία με την οικολογία, το περιβάλλον με την ανάπτυξη, το απελευθερωμένο διεθνές εμπόριο με την προστασία των κοινωνικών και πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων.

Θεωρώντας ότι, με μία τέτοια προσέγγιση, όλοι οι φορείς για την τουριστική ανάπτυξη - εθνικές, περιφερειακές και τοπικές διοικητικές αρχές, επιχειρήσεις, επαγγελματικές ενώσεις, εργαζόμενοι, μη κυβερνητικές οργανώσεις και μεμονωμένοι φορείς που εντάσσονται στην τουριστική βιομηχανία, όπως επίσης οι φιλοξενούσες κοινότητες, τα Μ.Μ.Ε. και οι ίδιοι οι τουρίστες- με τη καταγραφή των δικαιωμάτων και των καθηκόντων του κάθε ενός θα συμβάλει στην επίτευξη αυτού του στόχου.

2.2 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών ο τουρισμός σημείωσε αξιοσημείωτη μεγέθυνση, συνδεόμενος άμεσα με την κοινωνικοοικονομική αναπτυξιακή διαδικασία, καθώς συμβάλλει σημαντικά στην άνοδο του επιπέδου διαβίωσης των τουριστικά ανεπτυγμένων περιοχών και, συνακόλουθα, στην ευημερία των πολιτών. Ο επιχειρηματικός όγκος του τουρισμού σε παγκόσμια κλίμακα ενδεχομένως ξεπερνά αυτόν των εξαγωγών πετρελαίου, ειδών διατροφής και αυτοκινήτων, ενώ παράλληλα παραμένει η βασική πηγή εισοδήματος για πολλές αναπτυσσόμενες χώρες.⁷

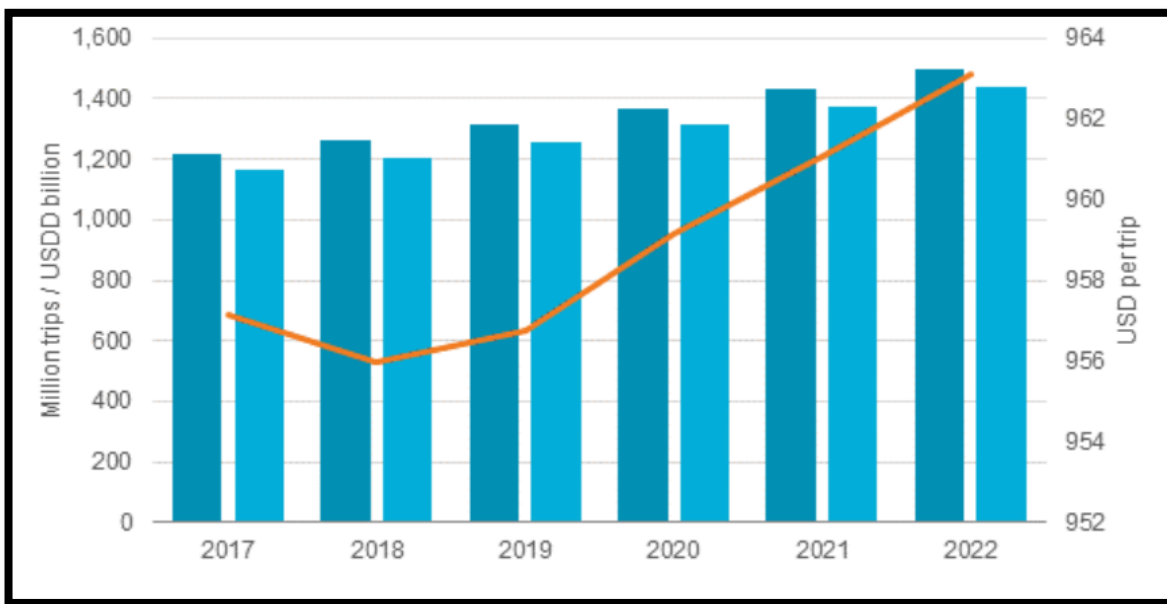
- ➔ Από το 1952 ως το 2005 ο αριθμός των διεθνών τουριστικών αφίξεων αυξήθηκε με ρυθμό 6,5% κατ' έτος, με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των ταξιδιωτών να εκτιναχθεί από τα 25 στα 806 εκατομμύρια.
- ➔ Το 2006 οι παγκόσμιες αφίξεις άγγιξαν τα 842 εκατομμύρια, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 4,6% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.
- ➔ Το 2007 παρουσιάζεται ως το τέταρτο συνεχόμενο έτος σταθερής μεγέθυνσης της παγκόσμιας τουριστικής βιομηχανίας, η οποία παρουσιάζεται συνολικά ευπροσάρμοστη στις ποικίλες κρίσεις που ενδεχομένως προκύπτουν.
- ➔ Το 2008 ήταν το έτος που ο παγκόσμιος τουρισμός επλήγει σημαντικά από την παγκόσμια οικονομική κρίση και άρχισε μια αντίστροφη πορεία που συνεχίστηκε και το πρώτο μισό του 2009.
- ➔ Το 2009 οι παγκόσμιες αφίξεις μειώθηκαν κατά 4,2% σε σχέση με το 2008, φτάνοντας τα 88^ο εκατομμύρια.
- ➔ το 2010 οι διεθνείς αφίξεις στο σύνολο των χωρών αυξήθηκαν κατά 6,6% σε σχέση με το 2009, φθάνοντας τα 94^ο εκατομμύρια.
- ➔ Το 2011 οι παγκόσμιες αφίξεις σημείωσαν άνοδο κατά 4,6% σε σχέση με το 2010 φθάνοντας τα 983 εκατομμύρια.
- ➔ Το 2012 ο τουρισμός συνέχισε την ανάκαμψη του, ξεπερνώντας για πρώτη φορά το 1δις στις διεθνείς αφίξεις.
- ➔ Το 2013, η διεθνής τουριστική ζήτηση αυξήθηκε κατά 5%, φτάνοντας σε απόλυτο αριθμό, τις 1.087 εκατ.
- ➔ Το 2014, χρονιά με νέο ιστορικό ρεκόρ αφίξεων, φτάνοντας τα 1.133 εκατομμύρια.
- ➔ Το 2015, αυξήσεις στις αφίξεις τουριστών της τάξης του 5%, φτάνοντας τα 1,184 δισεκατομμύρια.
- ➔ Το 2016, οι διεθνείς αφίξεις αυξήθηκαν κατά 3,9% σε σχέση με το 2015 αγγίζοντας τα 1.235 εκατομμύρια.

➔ Το 2017, καταγράφηκαν οι καλύτερες επιδόσεις ανάπτυξης της τελευταίας επταετίας, με τις διεθνείς τουριστικές αφίξεις να παρουσιάζουν αύξηση 7%, ξεπερνώντας τη μέση ανάπτυξη 4%.

Ο τουρισμός συνεχίζει να αναπτύσσεται με ταχύτερους ρυθμούς από την παγκόσμια οικονομία, με τις παγκόσμιες τουριστικές αφίξεις για το 2018, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Euromonitor, να προβλέπεται ότι θα παρουσιάσουν αύξηση 3,7% και τα έσοδα κατά 4,1% σε σχέση με το 2017, έναντι 3,5% του παγκόσμιου ΑΕΠ*.

Μέχρι το 2022, η Κίνα θα αποτελεί τη μεγαλύτερη αγορά εξερχόμενου τουρισμού σε επίπεδο ζήτησης (128 εκατ. ταξίδια), ξεπερνώντας τις ΗΠΑ. Η ανάπτυξη αναμένεται να είναι ιδιαίτερα ισχυρή και να διαμορφωθεί στο +8,4% για την περίοδο 2017-2022.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ, ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΣΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ 2017-2022

ΠΗΓΗ: UNWTO

*ΑΕΠ είναι τα αρχικά των λέξεων Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Ουσιαστικά το ΑΕΠ είναι το χρηματικό σύνολο όλων των προϊόντων και υπηρεσιών που παράχθηκαν σε μία χώρα.

2.3 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η εκδήλωση και κλιμάκωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης είχε σημαντικότερες επιπτώσεις σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι σχετικά υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης σε πολλά κράτη της Ευρώπης πριν το 2008, έδωσαν τη θέση τους σε εκτεταμένη ύφεση, αύξηση της ανεργίας, μείωση της παραγωγής, υποβάθμιση του μέσου επιπέδου διαβίωσης. Από την κατάσταση αυτή, ο παγκόσμιος τουρισμός αν και με κάποια καθυστέρηση, δεν έχει μείνει ανεπηρέαστος. Αντιθέτως, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ο διεθνής τουρισμός άρχισε να μειώνεται στο τέλος του 2008 και έγινε έτσι ένας από τους τελευταίους τομείς που δέχθηκαν τις επιδράσεις της παγκόσμιας ύφεσης.

Τα πρώτα σημάδια της κρίσης βρίσκουν από τη μία τους καταναλωτές να μειώνουν δραστικά τις δαπάνες τους και από την άλλη τις διεθνείς χρηματαγορές να βρίσκονται σε ελεύθερη πτώση χωρίς προοπτική σύντομης ανάκαμψης. Έχουν χάσει περίπου το 50% της κεφαλαιοποίησής τους και παρά τις παρεμβάσεις ενίσχυσης της ρευστότητας στην Αμερική και την Ευρώπη, συνεχίζουν να ολισθαίνουν. Οι καταναλωτές επαναπροσδιορίζουν τις προτιμήσεις τους και διαμορφώνουν τελικά νέα πρότυπα κατανάλωσης, ενώ οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν μειωμένη ζήτηση και δυσκολία στη χρηματοδότηση.

Η συγκεκριμένη κρίση διαφέρει από προηγούμενες στο γεγονός ότι ο τουρίστας σήμερα αντιμετωπίζει οικονομικό πρόβλημα για να χρηματοδοτήσει τις διακοπές του, ενώ στις προηγούμενες τον κυριαρχούσε ο φόβος για την ακεραιότητά του. Δημιουργούνται έτσι νέες τάσεις, που αφορούν στη μείωση της απόστασης του προορισμού από τον τόπο μόνιμης κατοικίας και της διάρκειας του ταξιδιού και στην ανάδειξη προορισμών με καλή σχέση ποιότητας – τιμής.

Όσον αφορά στις ειδικές μορφές τουρισμού, αυτές δεν θα υποστούν στον ίδιο βαθμό τις επιπτώσεις της κρίσης. Συγκεκριμένα, εκείνες που θα επηρεαστούν λιγότερο είναι ο πολιτιστικός τουρισμός, ο τουρισμός ευεξίας και ο τουρισμός υγείας. Λίγο μεγαλύτερη θα είναι η επίδραση που θα δεχτεί ο συνεδριακός τουρισμός, ενώ η επίδραση που θα δεχθεί ο θαλάσσιος τουρισμός θα αφορά κυρίως τον τομέα της κρουαζιέρας. Αμφίβολη είναι η επίδραση που θα δεχθούν ο χειμερινός, ο αθλητικός και ο εκθεσιακός τουρισμός, ωστόσο ισχυρό πλήγμα θα δεχθούν ο θρησκευτικός τουρισμός και ο τουρισμός τρίτης ηλικίας.

Για την άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων της κρίσης προτείνεται η εισαγωγή του τουρισμού στα κυβερνητικά πακέτα κινήτρων, η αναστολή πληρωμής των φόρων, η στενή συνεργασία του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, η οικονομική στήριξη του κλάδου από την τραπεζική και την οικονομική κοινότητα γενικότερα, η συνεχής στατιστική παρακολούθησης των μεγεθών που περιγράφουν τον κλάδο, η ύπαρξη εντατικής και στοχευμένης διαφήμισης, η αύξηση της ποιότητας του προϊόντος με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών στον κλάδο και η εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων για την ενίσχυση του branding.

Μέτρα πολιτικής ενθάρρυνσης:

Ποιοτικές ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, οικολογικά – αγροτουριστικά καταλύματα και αναστήλωση παραδοσιακών κτισμάτων για τουριστική αξιοποίηση, γενικές υποδομές (αεροδρόμια, λιμάνια, οδικά δίκτυα, οδική σήμανση) που θα εξασφαλίζουν άνετη προσβασιμότητα στους τουριστικούς τόπους, σύνθετα και αναβαθμισμένα προγράμματα απασχόλησης του ελεύθερου χρόνου των φιλοξενούμενων τουριστών.⁹

Αντί της απλής απαρίθμησης των διάφορων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, σε συνεργασία με τους εταίρους του ιδιωτικού τομέα και τους εργαζόμενους, οφείλουμε να προσδώσουμε σ' αυτές συγκεκριμένο περιεχόμενο με μέτρα ενίσχυσης πρωτοβουλιών για οργανωμένα προγράμματα υλοποίησης αλλά και για την προβολή τους.

3. Η ΚΥΠΡΟΣ ΣΑΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ

3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Από την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο τουρισμός διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο στην οικονομία του τόπου, ενώ από το 1960 η Κύπρος έγινε ένα από τα κυριότερα τουριστικά κέντρα της Μεσογείου, μετά από μια ραγδαία και συνεχή ανάπτυξη. (Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού).

Υπάρχουν πολλές θεωρίες για την προέλευση του ονόματος της Κύπρου, με τις δύο επικρατέστερες να προέρχονται από το επίθετο της θεάς Αφροδίτης «Κυπρίς» ή «Κύπρα» και από το κύριο εξαγωγικό προϊόν της Κύπρου από τη Ρωμαϊκή εποχή, το χαλκό.

Η Κύπρος είναι το τρίτο σε μέγεθος νησί της Μεσογείου, μετά τη Σαρδηνία και τη Σικελία, με έκταση 9.251,48 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Έχει μέγιστο μήκος 240 χιλιόμετρα από το ανατολικότερο μέχρι το δυτικότερό της άκρο και μέγιστο πλάτος 100 χιλιόμετρα από το βορειότερο μέχρι το νοτιότερο της άκρο. Κατέχει μια προνομιακή γεωγραφική θέση, ανάμεσα σε τρεις ηπείρους, της Ευρώπης, της Αφρικής και της Ασίας, η οποία καθόρισε πολύ την ταραγμένη ιστορία της.

Είναι το νησί της αρχαίας θεάς Αφροδίτης, ένα νησί με ιστορία και παράδοση πολλών χιλιάδων χρόνων. Αποτελεί έναν ιδιαίτερα προικισμένο από τη φύση τόπο, με σημαντικούς φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους. Η σύγχρονη τουριστική υποδομή, οι σαγηνευτικές παραλίες, τα δροσερά δάση, οι εύοσμες κατάσπαρτες με αμπελώνες και ελαιώνες βουνοπλαγιάς και οι κατάφυτες με εσπεριδοειδή πεδιάδες, συνθέτουν ένα ολοκληρωμένο τουριστικό προορισμό.

Ταυτόχρονα όμως με τη στρατηγική της θέση, διαθέτει ένα αξιόλογο και υψηλής στάθμης ανθρώπινο δυναμικό, ένα εξελιγμένο δίκτυο τηλεπικοινωνιών, ένα σύγχρονο τραπεζικό σύστημα, καθώς και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης κ.λπ., στοιχεία ελκυστικά για την ανάπτυξη κάθε είδους δραστηριότητας. Επίσης, η Κύπρος σήμερα, ως χώρα μέλος της Ε.Ε., αποτελεί το νοτιότερο άκρο της και τη “γέφυρα” σύνδεσης με τη Μέση Ανατολή.¹⁰

Η οικονομία της Κύπρου στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στον τουριστικό τομέα, αξιοποιώντας τις φυσικές ομορφιές της.

Ο εν λόγω τομέας έχει αναπτυχθεί κυρίως με τη μορφή του μαζικού τουρισμού, ενώ χωρικά συγκεντρώνεται περισσότερο στα τέσσερα μεγάλα αστικά τουριστικά κέντρα του νησιού, που είναι η Λεμεσός, η Λάρνακα, η Πάφος και η Αγία Νάπα.

Το γεγονός αυτό δημιουργεί μια σειρά από σημαντικές πιέσεις στους διαθέσιμους φυσικούς πόρους π.χ. ενέργεια, υδατικοί πόροι, φυσικό περιβάλλον, αστικό περιβάλλον κλπ., με σημαντικές επιπτώσεις τόσο για το μέλλον του νησιού ως τουριστικού προορισμού όσο και για την ποιότητα ζωής των ίδιων των κατοίκων του.

3.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί το έναυσμα για τη διερεύνηση του φάσματος των ενδιαφερόντων των τουριστών για μια αυθεντική γνωριμία και επικοινωνία με τον τόπο υποδοχής και φιλοξενίας τους. Με αυτό τον τρόπο, αναδεικνύεται ο ξεχωριστός κοινωνικός και εκπαιδευτικός ρόλος του τουρισμού χωρίς να υποβαθμίζεται η σημασία της αναψυχής και ξεκούρασης.

Οι εναλλακτικές αυτές μορφές τουρισμού συνθέτουν ένα νέο πρότυπο αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης, οι σημαντικότερες μορφές του οποίου γενικά είναι ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο φυσιολατρικός και περιπατητικός τουρισμός, ο ορειβατικός τουρισμός, ο χειμερινός τουρισμός, ο θαλάσσιος τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός, ο εκπαιδευτικός τουρισμός, ο συνεδριακός και εκθεσιακός τουρισμός, ο τουρισμός υγείας .

Η σχεδιασμένη βιώσιμη ανάπτυξη και η στροφή σε μία εξειδικευμένη και συχνά ποιοτικότερη ζήτηση αποτελούν τις βασικές αιτίες της ραγδαίας ανάπτυξης των Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού την τελευταία εικοσαετία. Πιο κάτω, θα αναφερθούμε στις σημαντικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού που επικρατούν στην Κύπρο, κάνοντας μια σχετική ανάλυση όσον αφορά την κάθε μία.

Εννοιολογική οριοθέτηση του όρου «αγροτουρισμός» :

«Είναι εκείνη η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό από τους απασχολούμενους κυρίως στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και ειδικότερα σε οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής μικρές τουριστικές μονάδες παροχής αγαθών και υπηρεσιών, με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας, τόσο από την εκμετάλλευση των τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανσιόν, ξενώνες, camping), όσο και από την τροφοδοσία των τουριστικών μονάδων με προϊόντα τοπικής παραγωγής γεωργικών συνεταιρισμών». ¹⁰

Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα, την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού, με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση. Επίσης, η δραστηριότητα αυτή φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νοιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης.

Η κυπριακή ύπαιθρος είναι προικισμένη με ανεξάντλητο ιστορικό, φυσικό και ανθρώπινο πλούτο, ο οποίος γενναιόδωρα αποκαλύπτεται στον επισκέπτη. Τα παραδοσιακά χωριά της,

ΛΕΥΚΑΡΑ, ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ

ενισχύονται και συμπληρώνονται από ένα θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον, με τοπικό χαρακτήρα, την παραδοσιακή αρχιτεκτονική και το σχεδιασμό των χωριών. Όποια εποχή και αν επιλεχθεί η υπαίθρος με την ομορφιά και την υποδομή της, προσφέρει μοναδικές εμπειρίες. Η μεγάλη στροφή που παρατηρείται διεθνώς στα τουριστικά δρώμενα δεν είναι καθόλου συμπτωματική. Το μοντέλο ήλιος, θάλασσα, ρυθ, δίνει πλέον τη θέση του στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού και ιδιαίτερα στον τουρισμό της υπαίθρου, της γνώσης και της δράσης και βέβαια στον αγροτουρισμό, ο οποίος στην περίπτωση της Κύπρου, όπως επισημαίνει ο πρόεδρος του Συνδέσμου Ειδικών Ενδιαφερόντων και Πολιτιστικού Τουρισμού και Σύμβουλος Τουριστικών Επιχειρήσεων Γιώργος Μιχαηλίδης, θα πρέπει να ονομάζεται τουρισμός υπαίθρου με διαμονή σε παραδοσιακά καταλύματα με όλες τις ανέσεις, όπως πισίνα για το καλοκαίρι και τζάκια για το χειμώνα.

Η Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού, μια οργάνωση που ασχολείται αποκλειστικά με τις διακοπές στην κυπριακή υπαίθρο, ξεκίνησε με μόλις 7 μέλη κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 και σήμερα υπάρχουν 174 αδειούχες παραδοσιακές οικοδομές τύπου ξενοδοχεία ή τουριστικά καταλύματα, ενώ συνολικά υπάρχουν 1514 κλίνες σε πάνω από 55 χωριά σε όλη την Κύπρο. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο αριθμός των μονάδων αγροτουρισμού, εκτιμάται πως θα αυξηθεί μέχρι τα τέλη του 2020, λόγω των κονδυλίων της ΕΕ. Τα καταλύματα βρίσκονται σε καταπληκτικές τοποθεσίες και έχουν ανακαινισθεί με μεράκι, ώστε να διατηρήσουν το μοναδικό τους χαρακτήρα. Αν λοιπόν κάποιος αναζητά διακοπές στην ενδοχώρα της Κύπρου με οδηγούς την παράδοση και τη φύση αλλά και τη γαλήνη και την ησυχία μακριά από τα τετριμμένα, η πρόταση της Κυπριακής Εταιρείας Αγροτουρισμού είναι ιδανική.

Η επιλογή των τοποθεσιών είναι τεράστια και εκτός από τα ορεινά, πολλά χωριά βρίσκονται και σε παραλιακές περιοχές όπου το καλοκαίρι μπορεί να γίνει συνδυασμός θαλάσσιων δραστηριοτήτων με διαμονή σε παραδοσιακά καταλύματα. Αναμφίβολα, οι παραδοσιακοί οικισμοί και κατοικίες της Κύπρου που διατηρούν ακόμα την παλιά τους φυσιογνωμία, είναι ένα αναπόσπαστο στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς.

ΌΜΟΔΟΣ, ΕΠΑΡΧΙΑ ΛΕΜΕΣΟΥ

Η διατήρησή τους είναι σήμερα ζωτική κοινωνική ανάγκη. Είναι η ανάγκη για τη διάσωση του λαϊκού πολιτισμού και τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης, στοιχεία απαραίτητα στον προσδιορισμό της πολιτιστικής ταυτότητας. Λέγοντας «διατήρηση», τονίζει ο κ. Μιχαηλίδης, εννοούμε μια «δυναμική» και όχι απλή «μουσειακή» προστασία. «Προστασία που διατηρεί το παραδοσιακό κτίσμα όχι το νεκρό απολίθωμα αλλά το ζωντανό στοιχείο ενταγμένο στη σύγχρονη ζωή με παράλληλη τουριστική και πολιτιστική ανάπτυξη που βασίζεται στη διατήρηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος χωρίς να το καταστρέφει».

Ο αγροτουρισμός είναι μία από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες επιδιώκουν την αποφυγή αρνητικών και τη δημιουργία θετικών κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η πολιτιστική συνιστώσα αναφέρεται στον εναρμονισμό των τουριστικών δραστηριοτήτων με τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά, τις συνθήκες και τα δρώμενα στους τόπους υποδοχής (Οδηγός Αγροτουρισμού). Ο αγροτουρισμός λειτουργεί ως μέσο επαφής, γνωριμίας, γνώσης και απόλαυσης του πολιτισμού κάθε προορισμού. Καθοριστικός για την επιτυχή ανάπτυξη του αγροτουρισμού είναι ο κοινωνικο-οικονομικός προσανατολισμός του αγροτουρισμού.

Ο **συνεδριακός τουρισμός**, είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού, που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ραγδαία ανάπτυξη. Όταν μιλάμε για Συνεδριακό Τουρισμό εννοούμε τον τουρισμό, ο οποίος σχετίζεται με την παρακολούθηση συνεδρίων, εκθέσεων κλπ. Ο συνεδριακός τουρισμός αντιπροσωπεύει μια σημαντική αγορά σε διεθνές επίπεδο. Απευθύνεται τόσο σε επαγγελματίες που επιθυμούν να ενισχύσουν τις γνώσεις και το βιογραφικό τους, όσο και σε ιδιώτες που επιθυμούν να εκπαιδευτούν σε αυτό τον τομέα.

Στην Κύπρο, η μορφή αυτή τουρισμού έχει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης. Η σημαντική γεωστρατηγική θέση της Κύπρου αλλά και οι ιδιαίτερα ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν όλο τον χρόνο στο νησί, οι υπερσύγχρονες επικοινωνιακές δυνατότητες και οι υψηλού επιπέδου παροχές προσφερόμενων υπηρεσιών, την καθιστούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό τουριστικό προορισμό για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού.

Η Κύπρος είναι μικρή σε μέγεθος, έτσι ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να συνδυάσει επαγγελματική ενασχόληση με διακοπές. Σχετικά με τις προσφερόμενες υποδομές, οι οποίες πληρούν τις σχετικές προδιαγραφές για διεξαγωγή συνεδρίων μικρής ή και μεγάλης κλίμακας, καλύπτουν όλη τη γεωγραφική έκταση του νησιού δίνοντας την ευκαιρία στον υποψήφιο πελάτη να επιλέξει την τοποθεσία πραγματοποιήσεις του συνεδρίου του. Έχει επίσης, τη δυνατότητα να το διοργανώσει στην ενδοχώρα ακόμα και σε ορεινές αλλά και σε παραλιακές περιοχές. Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο είναι ότι οι περισσότερες άρτια εξοπλισμένες υποδομές που υπάρχουν προς αξιοποίηση του συνεδριακού τουρισμού είναι από ξενοδοχεία, πολιτιστικά κέντρα και φυσικά ο κατεξοχήν χώρος για συνέδρια το Συνεδριακό Κέντρο Φιλοξενία στην Λευκωσία.

Ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού μέσα από τις προσπάθειες του, για προώθηση της Κύπρου ως ένας τουριστικός προορισμός, οποίος προσφέρει υπηρεσίες συνεδριακού τουρισμού, δημιούργησε ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα με τίτλο «Ambassadors in Tourism».

Αυτό το εθελοντικό πρόγραμμα, ενημερώνει τους Ambassadors in Tourism για την υφιστάμενη κατάσταση του συνεδριακού προορισμού της Κύπρου, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα στον τομέα, τα προσφερόμενα προγράμματα ακόμα και επιχορηγήσεις, δηλαδή όλα εκείνα τα δεδομένα που απαιτούνται ούτως ώστε να είναι σε θέση να τα αξιοποιήσουν για να προβάλλουν την Κύπρο είτε για διοργάνωση συνεδρίων, επιχειρηματικών συναντήσεων, ταξιδίων κινήτρων ή άλλων ποιοτικών εκδηλώσεων, κατά τη διάρκεια της δικής τους επαγγελματικής τους δραστηριοποίησης.¹¹

Προς την κατεύθυνση μιας σωστής και ολοκληρωμένης ανάπτυξης του συνεδριακού τουρισμού στην Κύπρο, ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού προχώρησε στην εκπόνηση ορισμένων σχεδίων και επιχορηγήσεων τα οποία συνδυάζονται με προγράμματα φιλοξενίας, μέσα από τα οποία, μη κυβερνητικοί, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, εκπαιδευτικά ιδρύματα και φορείς έχουν την δυνατότητα να τύχουν σχετικής χρηματοδότησης.

Ο συνεδριακός τουρισμός έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη. Ένας σύνεδρος που θα έρθει στην Κύπρο, μπορεί να έχει μαζί του κι ένα συνοδό. Οι συνοδοί αποτελούν αυτόματα μια ακόμα αγορά. Ένα συνέδριο μπορεί να αποτελείται από 100 άτομα αλλά μπορούν να έρθουν 200 ή 300 άτομα. Οι συνοδοί μπορούν να προβούν σε διάφορες αγορές, να δουν αξιοθέατα, οπότε αυτόματα το μέγεθος της αγοράς διπλασιάζεται. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού, τα καθαρά έσοδα των συνεδρίων ανά χρονιά ανέρχονται πέραν των 40 εκ. ευρώ χωρίς όμως να περιλαμβάνονται όλα τα έσοδα που αφήνουν οι σύνεδροι και οι συνοδοί τους στην κυπριακή αγορά.

Ο **Θρησκευτικός τουρισμός** αποτελεί εξειδικευμένη μορφή τουρισμού όπου περιλαμβάνει επισκέπτες οι οποίοι ταξιδεύουν συνήθως οργανωμένα αλλά και με ίδιες διευθετήσεις για να επισκεφθούν, να μελετήσουν και να βιώσουν τη θρησκευτική παράδοση ενός προορισμού, όπως αυτή παρουσιάζεται μέσα από τα μοναστήρια, τις εκκλησίες, τα βυζαντινά μουσεία τα σκευοφυλάκια, τις θρησκευτικές παραδόσεις, τις εκκλησιαστικές εορτές, τα θρησκευτικά κειμήλια, τα ήθη και έθιμα που σχετίζονται με την εκκλησιαστική κληρονομιά. Εξειδικευμένο τμήμα του θρησκευτικού τουρισμού αποτελούν οι προσκυνητές.

Η Κύπρος είναι ίσως μια από τις λίγες χώρες στον κόσμο που μπορεί να αναπτύξει τη μορφή αυτή του τουρισμού, καθώς τα κυπριακά μοναστήρια αποτελούν θαυμάσια τεκμήρια τέχνης και τεχνικής, σημαντικά εκκλησιαστικά μνημεία – μουσεία, ιερές μονές, μοναδικές εκκλησίες (από αρχιτεκτονική άποψη και βυζαντινή τέχνη) που έχουν τεθεί υπό την προστασία της UNESCO, καθώς επίσης και προτάσεις θρησκευτικών διαδρομών σε όλη την ελεύθερη Κύπρο. Ο ορθόδοξος μοναχισμός έχει προσφέρει σε κάθε γωνιά του τόπου μας θαυμάσια μνημεία, προσαρμοσμένα απόλυτα στη γεωγραφική θέση, το ανάγλυφο του εδάφους και το φυσικό τοπίο. Κατανοώντας την ανάγκη για ανάπτυξη και στον σχεδιασμό Θρησκευτικών Διαδρομών στην Κύπρο ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, έχει ήδη εγκρίνει έργο το οποίο θα συγχρηματοδοτηθεί σε ποσοστό 50% από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.¹²

Η Κύπρος διαθέτει πλήθος προορισμών θρησκευτικού ενδιαφέροντος. Για την προώθηση του θρησκευτικού τουρισμού έχουν δρομολογηθεί σημαντικές επαφές σε Ελλάδα, Τουρκία και Λίβανο, όπου υπάρχουν Ορθόδοξοι χριστιανοί και κοινή θρησκευτική κληρονομιά.

Κύριες εξειδικευμένες δράσεις για την προώθηση του θρησκευτικού τουρισμού:

- Έκδοση ολοκληρωμένου οδηγού θρησκευτικών περιηγήσεων σε τρεις γλώσσες στον οποίο παρουσιάζονται 20 διαδρομές με επιχορήγηση από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Υπό παραγωγή ταινία με θέμα τον θρησκευτικό τουρισμό σε τέσσερις γλώσσες
- Διοργάνωση μεγάλης φωτογραφικής έκθεσης με θέμα Κύπρος: Νήσος Αγία – Νήσος Αγίων

Αξίζει να αναφέρουμε την ιδιαίτερη σημασία του θρησκευτικού τουρισμού, μιας μορφής τουρισμού γνωστής ήδη από την αρχαιότητα, η οποία επηρεάζεται πολύ λιγότερο από την οικονομική κρίση σε σύγκριση με τον τουρισμό αναψυχής. Ο θρησκευτικός τουρισμός αναπτύσσεται και τους δώδεκα μήνες του έτους (με μεγαλύτερη κίνηση τους μήνες Σεπτέμβριο – Ιούνιο, δηλαδή, ουσιαστικά, εκτός της περιόδου αιχμής του τουρισμού αναψυχής). Κάθε χρόνο διακινούνται για θρησκευτικό τουρισμό περίπου 300 εκ. άνθρωποι και ο σχετικός τζίρος είναι 15,5 δισεκατομμύρια ευρώ.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ, ΓΕΡΟΣΚΗΠΟΥ

Η ΙΕΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΚΚΟΥ

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει η Επιτροπή Καναδικού Τουρισμού :

«Μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ένα είδος τουρισμού ως πολιτιστικό όταν η συμμετοχή σε πολιτιστικές και εκπαιδευτικές εμπειρίες ή εμπειρίες που αναφέρονται στην πολιτιστική κληρονομιά αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα του ταξιδιού...»

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού θεωρεί πως πολιτιστικός τουρισμός είναι το ταξίδι που γίνεται με κίνητρο βασικά πολιτιστικό – περιλαμβάνοντας εκπαιδευτικές περιηγήσεις, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, καθώς και τη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης.

ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πολιτιστικό τουρισμό έχουμε όταν ο επισκέπτης θέλει να κατανοήσει και να εκτιμήσει την κουλτούρα μιας τοπικής κοινωνίας και τον πολιτισμό ενός λαού μέσα στον οποίο εγγράφεται και η έννοια της κουλτούρας. Λέγοντας κουλτούρα ενός τόπου εννοούμε τη συλλογική συνείδηση ενός λαού όπως εκφράζεται μέσα από τις καθημερινές κοινωνικές πρακτικές του, δηλαδή μέσα από τον τρόπο ζωής του.

Τα ήθη, τα έθιμα, οι πολιτιστικές και οι ηθικές αξίες, η γλώσσα, η λογοτεχνία, οι κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς, οι τέχνες και οι τεχνικές, η ενδυμασία, οι διατροφικές συνήθειες, ο λαϊκός πολιτισμός, καθώς και η θρησκευτικότητα είναι στοιχεία της κουλτούρας ενός λαού.

Ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού εκτιμά ότι ο πολιτιστικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό 15% τον χρόνο και ότι το 37% όλων των διεθνών ταξιδιών περιλαμβάνει ένα πολιτιστικό στοιχείο.

Σύμφωνα με έρευνες, το προφίλ των πολιτιστικών τουριστών φαίνεται να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- ηλικίας 45 ως 64 χρόνων
- οι γυναίκες υπερτερούν των αντρών
- μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- υψηλότερου εισοδήματος
- δαπάνες κυρίως σε καταναλωτικά προϊόντα όπως σουβενίρ, χειροποίητα είδη, ρουχισμό κλπ.

Η Κύπρος έχει μια πολύ μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά που αν την εκμεταλλευθεί κατάλληλα θα προσελκύσει ένα μεγάλο μέρος της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική, οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα ιστορικά κέντρα των πόλεων αποτελούν βασικά στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσιογνωμίας της χώρας.

ΧΟΙΡΟΚΟΙΤΙΑ (ΝΕΟΛΙΘΙΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ)

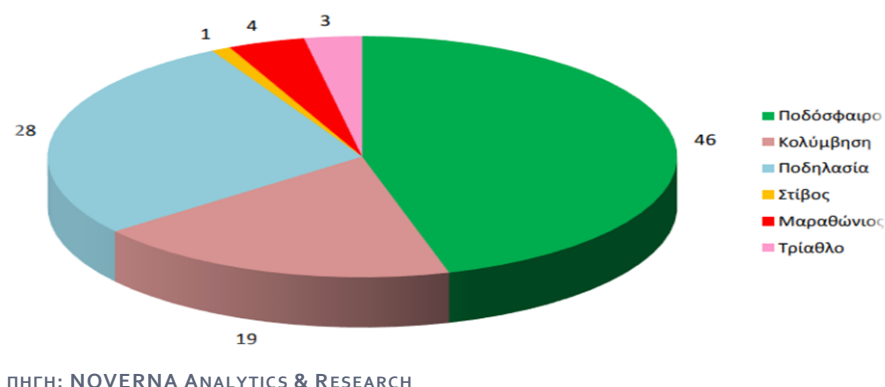
Αξιοσημείωτη δυναμική και ουσιαστική προοπτική ανάπτυξης παρουσιάζει η εξειδικευμένη μορφή του **αθλητικού τουρισμού** στην Κύπρο. Αυτό καταδεικνύουν τόσο οι αυξητικές τάσεις στους αριθμούς της τελευταίας δεκαετίας όσο και οι προϋποθέσεις και οι συνθήκες, που συνεχώς αναπτύσσονται ευνοώντας ακόμα περαιτέρω θετικές εξελίξεις στον τομέα.

Ο αθλητικός τουρισμός είναι ιδιαίτερα σημαντικός τόσο γιατί προσελκύει επισκέπτες υψηλής μέσης δαπάνης όσο και γιατί δυνητικά μπορεί να περιορίσει το πρόβλημα της εποχικότητας, που αντιμετωπίζει διαχρονικά η κυπριακή τουριστική βιομηχανία, με αύξηση των αφίξεων κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες. Στα πλαίσια της στρατηγικής τουρισμού και του αντίστοιχου σχεδίου δράσης για ανάπτυξη του τομέα, υλοποιήθηκαν και υλοποιούνται από τον οργανισμό πολλές ενέργειες τόσο προς την κατεύθυνση της δημιουργίας προϊόντος όσο και για προβολή και καθιέρωση ανάλογης εικόνας της Κύπρου σαν αθλητικού τουριστικού προορισμού.

Ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού έχει αναθέσει στη NOVERNA Analytics & Research τη συλλογή στοιχείων που αφορούν τον αθλητικό τουρισμό. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία αυτά αφορούσαν τον αριθμό ξένων επισκεπτών στην Κύπρο και των διανυκτερεύσεων για τα ακόλουθα αθλήματα: ποδόσφαιρο, κολύμβηση και άλλα αθλήματα υγρού στίβου, ποδηλασία, στίβος, μαραθώνιος, αγώνες δρόμου και τρίαθλο.

Κατ' επέκταση, τα στοιχεία που παρατίθενται στην έκθεση αυτή αφορούν μόνο σε αυτά τα αθλήματα και δεν αντιπροσωπεύουν το συνολικό αριθμό ατόμων που έχουν έρθει στην Κύπρο για Αθλητικό Τουρισμό.¹³

Δίνεται το μερίδιο αθλημάτων στο σύνολο των αθλητικών επισκεπτών:

Αξιόλογες διοργανώσεις που έχουν προβάλει την Κύπρο είναι οι διεθνείς αγώνες ποδηλασίας Sunshine Cup με συμμετοχές από τα μεγαλύτερα διεθνή ονόματα στο χώρο, αγώνες μααραθωνίου, διεθνώς αναγνωρισμένοι Cyprus 4-day challenge. Παγκόσμιοι και Ευρωπαϊκοί αγώνες σκόπευσης ,αγώνες beach volley , FIVB Challenger , World Aqua Bike, το διεθνές τουρνουά women's football cup με την συμμετοχή 6 εθνικών γυναικείων ποδοσφαιρικών ομάδων από Ευρώπη, Ασία, Αμερική το οποίο φιλοδοξείτε να καθιερωθεί σε ετήσια βάση στην Κύπρο.

Πέραν των παραπάνω, σημαντική προβολή για την Κύπρο δίνεται μέσω του Ράλι Τρόοδους και ιδιαίτερα του Ράλι Κύπρος. Το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού στηρίζει έμπρακτα το Ράλι και συμβάλλει στην απρόσκοπτη λειτουργία του σε συνεννόηση με την Αστυνομία , το Τμήμα Δασών, τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού και τον Κυπριακό Σύνδεσμο Αυτοκινήτων ώστε να μην παρατηρούνται αρνητικές επιπτώσεις και προβλήματα.

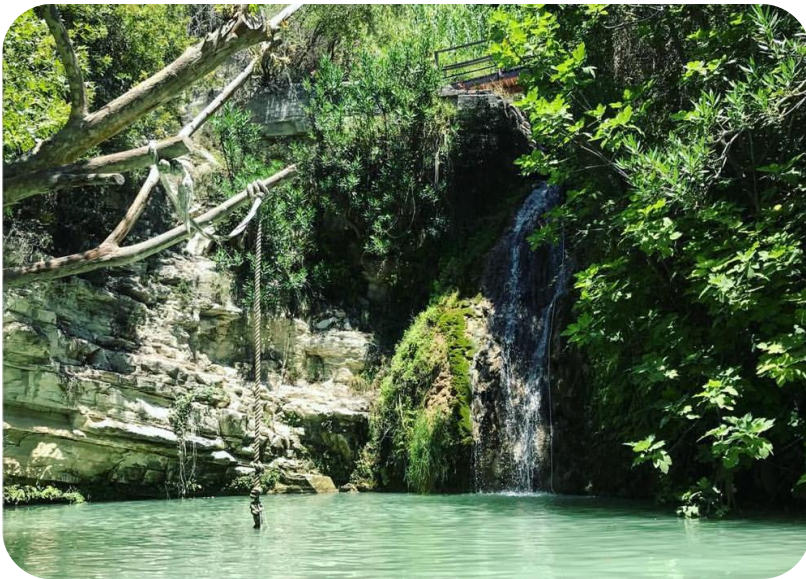
Ο **οικοτουρισμός** ορίζεται ως ταξίδι σε φυσικές περιοχές με υπευθυνότητα απέναντι στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και τη διατήρηση της ευημερίας των τοπικών πληθυσμών (Διεθνής εταιρία για τον Οικοτουρισμό 1992, Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση, 1994). Ο οικοτουρισμός είναι μια δραστηριότητα με μεγάλες όμως προοπτικές, καθώς απευθύνεται σε μια γρήγορα αναπτυσσόμενη, εξειδικευμένη αγορά υψηλών απαιτήσεων για ποιοτικά προϊόντα και υπηρεσίες, διατεθειμένη και ικανή να δαπανήσει υψηλά ποσά.

Ο οικοτουρισμός αποτελεί μια μορφή τουρισμού η οποία συνδέεται με διάφορες μορφές τουριστικής δραστηριότητας στη φύση. Αναπτύσσεται σε οικολογικά αξιόλογες και επί το πλείστον περιοχές θεσμοθετημένης περιβαλλοντικής προστασίας και εμπεριέχει δραστηριότητες που μπορεί να έχουν επιστημονικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Συμπληρώνεται από ορισμένες άλλες μορφές τουρισμού όπως ο επιστημονικός τουρισμός, ο περιηγητικός/ πεζοπορικός τουρισμός και ο τουρισμός υπαίθριων δραστηριοτήτων που δεν συμβάλουν εξ' ορισμού απαραίτητα στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά περιλαμβάνουν όλες εκείνες τις δραστηριότητες που διοργανώνονται στο φυσικό περιβάλλον και εν μέρει έχουν έντονο το στοιχείο της περιπέτειας.¹⁴

Οι οικοτουρίστες έχουν ανάγκη να βρεθούν πιο κοντά στη φύση και είναι άτομα με περιβαλλοντικές ανησυχίες. Πολλοί δε από αυτούς όχι μόνο δεν αλλοιώνουν το περιβάλλον αλλά συμβάλουν ενεργά και στην ενδυνάμωση των διακριτών χαρακτηριστικών των προστατευόμενων και μη περιοχών.

Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού οδηγεί στη δημιουργία εισοδημάτων για τις τοπικές κοινωνίες και στην ανάπτυξη μιας περιοχής με επίτευξη αειφορίας, διατήρηση και προστασία των φυσικών και πολιτισμικών πόρων καθώς και της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων της περιοχής.

Η Κύπρος διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα «προικίζουν» την κυπριακή γη με εντυπωσιακά τοπία, τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας, καθιστούν την Κύπρο ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού εναλλακτικού τουρισμού.

ΛΟΥΤΡΑ ΤΟΥ ΑΔΩΝΗ, ΠΑΦΟΣ

ΚΡΗΤΟΥ ΤΕΡΡΑ

«Ο όρος τουρισμός υγείας με την πλατύτερή του έννοια περιλαμβάνει τον Αθλητικό Τουρισμό και τον ολοένα και πιο δημοφιλή στην Κύπρο Τουρισμό Ευεξίας (Wellness and Fitness Tourism), στον οποίο εμπεριέχονται τομείς της οικονομίας όπως οι μονάδες Λουτροθεραπείας (SPA) και Θαλασσοθεραπείας.»

Ο Τουρισμός Υγείας είναι μια συνεχώς αυξανόμενη διεθνής τάση, η οποία μόνο σε λίγες χώρες έχει αξιοποιηθεί πλήρως. Η Κύπρος ως νησί έχει πολλά πλεονεκτήματα που μπορεί να το καθιερώσουν ως αγαπημένο προορισμό τουρισμού υγείας. Ο αριθμός των ατόμων που ταξιδεύουν στο εξωτερικό για να λάβουν αυτό το είδος των υπηρεσιών αυξάνεται γρήγορα και υπάρχουν πολλοί λόγοι πίσω από αυτή την τάση. Το πιο σημαντικό από αυτά είναι ότι οι τιμές στους προορισμούς τουρισμού υγείας είναι καλύτερες από ό, τι στο σπίτι, η θεραπεία μπορεί να ληφθεί πιο έγκαιρα, οι εγκαταστάσεις είναι πιο προηγμένες και παρέχονται πιο εναλλακτικές θεραπείες.

Το επίπεδο υγείας στην Κύπρο θεωρείται πολύ υψηλό και το κυπριακό ιατρικό σύστημα είναι συγκριτικά πολύ ευνοϊκό με αυτό των άλλων αναπτυγμένων χωρών. Επιπλέον, οι γιατροί, νοσηλευτές και τεχνικό προσωπικό των κυπριακών ιδρύματα υγείας έχουν εκπαιδευτεί σε πολλές χώρες της ΕΕ και των ΗΠΑ. Κατά συνέπεια, η Κύπρος έχει πολύ μεγάλες δυνατότητες να καθιερωθεί ως ο προτιμώμενος ιατρικός τουριστικός προορισμός.

Στην παροχή υπηρεσιών προσανατολισμένη προς τους ανθρώπους που αναζητούν τη βέλτιστη υγεία και ευεξία, ο σκοπός είναι να επιτευχθεί ολοκλήρωση του σώματος, νου και πνεύματος, έτσι ώστε κάθε άτομο να ζει πληρέστερα μέσα σε ανθρώπινη και φυσική κοινότητα. Η ευεξία και φυσική κατάσταση του τουρισμού αποτελεί το τέλειο συμπλήρωμα για τον ιατρικό τουρισμό και η Κύπρος μπορεί να υπερηφανεύεται για ένα ευρύ φάσμα υγείας και ευεξίας, spa, καθώς και παραδοσιακών εναλλακτικών υπηρεσιών.

Ορισμένες τοπικές επιχειρήσεις και φορείς, έχουν ήδη αρχίσει να επιδιώκουν την ανάπτυξη του τουρισμού υγείας στην Κύπρο, ιδιαίτερα στον τομέα της ιατρικής περίθαλψης και της ευεξίας. Τα πρώτα αποτελέσματα φαίνονται πολύ ενθαρρυντικά, αφού η Κύπρος έχει ήδη κερδίσει από μόνη της εξαιρετική φήμη ως ένα κορυφαίο διεθνές κέντρο κλινικής αριστείας, παρέχοντας υπηρεσίες υψηλού επιπέδου σε πολύ ανταγωνιστικές τιμές. Η πιο γνωστή ξενοδοχειακή μονάδα, το Le Meridien Limassol Spa & Resort, έχει αναδειχθεί ως το καλύτερο κέντρο spa παγκοσμίως (World's Leading Spa Resort) και το καλύτερο resort στην Ευρώπη το (Europe's Leading Resort) στα διεθνή βραβεία τουρισμού που απονεμήθηκαν στην Νέα Υόρκη.

Ο Τουρισμός Υγείας Πύλης δημιούργησε μια περιοχή η οποία παρέχει όλες τις δυνατότητες για την ενοποίηση και την αποτελεσματική προώθηση του Τουρισμού Υγείας στην Κύπρο. Η πύλη αυτή μπορεί να συμπληρώσει τις προσπάθειες για την ανάπτυξη του τουρισμού υγείας στην Κύπρο, μέσα από οργανωμένη διαφήμιση, την επέκταση και την προώθηση στο εξωτερικό.¹⁵ Έτσι, μπορεί να δωθεί ώθηση για την πρωτοβουλία αυτή, και ενθάρρυνση για περαιτέρω ανάπτυξη.

Ο τουρισμός υγείας είναι μια μεγάλη βιομηχανία και πολλά οφέλη μπορούν να ανακτηθούν από την καλύτερη συνεργασία των εμπλεκόμενων μερών. Η αύξηση του βαθμού ευαισθητοποίησης μπορεί να υλοποιηθεί μέσω της συμμετοχής των φορέων που ασχολούνται στις ιστοσελίδες που έχουν σχεδιαστεί για το συγκεκριμένο σκοπό, όπως η διαδικτυακή πύλη Τουρισμού Υγείας.

Εκτός από τα παραπάνω, η συνεχής αλληλεπίδραση και επικοινωνία των φορέων του τουρισμού για την υγεία μπορεί να οδηγήσει σε επιπλέον ευκαιρίες για επικερδείς επενδύσεις και συμμετοχή σε τοπικά και διεθνή δίκτυα.

3.3 ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ (Χιλ.)	2,173.0	2,392.2	2,464.9	2,405.4	2,441.2	2,659.4	3,186.5	3,652.1
% μεταβολή	1,5	10,1	3,0	-2,4	1,5	8,9	19,8	14,6

	2018						
	Ιανουάριος	Φεβρουάριος	Μάρτιος	Απρίλιος	Μάιος	Ιούνιος	Ιούλιος
ΣΥΝΟΛΟ	75,867	101,481	192,090	314,143	450,495	511,073	539,626

Για την περίοδο **Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2011** οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 2.392.228 σε σύγκριση με 2.172.998 την αντίστοιχη περίοδο του 2010, σημειώνοντας αύξηση 10,1%

Για την περίοδο **Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2012** οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 2.464.908 σε σύγκριση με 2.392.228 την αντίστοιχη περίοδο του 2011, σημειώνοντας αύξηση 3,0%.

Για την περίοδο **Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2013** οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 2.405.390 σε σύγκριση με 2.464.908 την αντίστοιχη περίοδο του 2012, σημειώνοντας μείωση 2,4%.

Για την περίοδο **Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2014** οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 2.441.239 σε σύγκριση με 2.405.390 την αντίστοιχη περίοδο του 2013, σημειώνοντας αύξηση 1,5%.

Για την περίοδο **Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2015** οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 2.659.405 σε σύγκριση με 2.441.239 την αντίστοιχη περίοδο του 2014, σημειώνοντας αύξηση 8,9%.

Για την περίοδο **Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2016** οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 3.186.531 σε σύγκριση με 2.659.405 την αντίστοιχη περίοδο του 2015, σημειώνοντας μείωση 19,8%.

Για την περίοδο **Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2017** οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 3.652.073 σε σύγκριση με 3.186.531 την αντίστοιχη περίοδο του 2016, σημειώνοντας αύξηση 14,6%.

Για την περίοδο **Ιανουαρίου – Ιουλίου 2018** οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 2.184.775 σε σύγκριση με 1.994.236 την αντίστοιχη περίοδο του 2017, σημειώνοντας αύξηση 9,6% αλλά και ξεπερνώντας τις αφίξεις που καταγράφηκαν ποτέ στην Κύπρο κατά τους πρώτους επτά μήνες του έτους.

3.3.1 ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2010-2017 :

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Κύριες χώρες								
Ηνωμένο Βασίλειο	996.0	1,020.7	959.5	891.2	871.5	1,041.2	1,158.0	1,253.8
% μεταβολή	-6,8	2,5	-6,0	-7,1	-2,2	19,5	11,2	8,3
Γερμανία	139.2	157.9	144.4	98.9	86.4	112.2	124.0	188.8
% μεταβολή	6.1	13.4	-8.5	-31.5	-12.7	29.9	10.5	52,2
Ελλάδα	127.7	138.7	133.0	105.0	101.0	139.5	160.3	169.7
% μεταβολή	-3.2	8.7	-4.1	-21.1	-3.8	38.2	14.8	5,9
Ελβετία	41.6	45.3	46.9	41.7	48.9	46.6	53.3	57.5
% μεταβολή	7.7	8.8	3.1	-11,0	17.4	-4.8	14.4	7,9
Νορβηγία	63.3	64.0	69.4	65.7	56.7	46.7	47.0	54.3
% μεταβολή	5.1	1.1	8.4	-5.3	-13.7	-17.8	0.8	15,5
Ρωσία	223.9	334.1	474.4	608.6	636.8	524.9	781.6	824.5
% μεταβολή	50.5	49.2	42,0	28.3	4.6	-17.6	48.9	5,5
Σουηδία	109.7	112.2	117.3	118.0	106.7	108.6	115.0	136.7
% μεταβολή	1.4	2.2	4.5	0.6	-9.6	1.8	5.9	18,9
Γαλλία	28.7	34.4	36.0	27.2	29.2	36.5	42.6	35.9
% μεταβολή	9.8	19.5	4.6	-24.5	7.4	25,0	16.7	-15,6

ΑΝΑ ΜΗΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2018 :

	Ιανουάριος	Φεβρουάριος	Μάρτιος	Απρίλιος	Μάιος	Ιούνιος	Ιούλιος
Ηνωμένο Βασίλειο	19,945	35,660	68,121	110,689	160,948	165,477	174,904
Γερμανία	2,431	5,815	18,843	19,728	21,679	16,289	16,888
Ελλάδα	11,436	12,053	15,212	20,347	16,622	19,036	13,476
Ελβετία (περιλ. Λίχτενσταϊν)	555	1,130	2,552	7,091	7,669	8,101	11,944
Νορβηγία	351	1,121	1,831	2,110	5,695	9,673	11,968
Ρωσία	10,832	11,982	22,635	49,040	99,572	123,327	121,441
Σουηδία	392	1,140	3,895	11,857	20,341	25,413	26,003
Γαλλία	1,187	1,104	2,157	4,116	4,461	2,476	4,189
Ισραήλ	8,240	9,162	15,333	16,951	19,947	23,814	33,063
Λίβανος	1,739	1,777	2,375	3,002	3,779	8,973	12,296
Πολωνία	1,882	2,352	3,305	7,627	12,521	11,556	10,523
Ουκρανία	1,687	1,456	2,351	5,370	7,249	10,013	8,969
Ρουμανία	2,111	2,219	3,797	6,643	8,676	8,791	6,502

ΠΗΓΗ: COPYRIGHT © :2018, ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου, παρατηρείται ότι κύρια πηγή τουρισμού είναι το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ρωσία. Ακολουθούν η Γερμανία, η Ελλάδα και η Σουηδία. Αξίζει να σημειωθεί η μείωση στις αφίξεις από τη Γερμανία με μεταβολή να φτάνει το 31,5% το έτος 2013. Σημαντική επίσης η μείωση και της Ελλάδας αλλά και της Γαλλίας, το ίδιο έτος, με ποσοστά 21,1% και 24,5% αντίστοιχα. Μια χρονιά σημαντική για την Κύπρο μιας και η οικονομική κρίση επηρέασε ολοφάνερα τον τουρισμό της χώρας. Στα επόμενα έτη, εμφανές η ανοδική πορεία στις αφίξεις, με τη Γερμανία και τη Ρωσία να σημειώνουν τη μεγαλύτερη μεταβολή, με ποσοστά 52,2% και 48,9% αντίστοιχα.

Ας δούμε πιο αναλυτικά τις αφίξεις κατά χώρα προέλευσης για τους μήνες με τις σημαντικότερες μεταβολές ανά έτος :

Τον **Ιούνιο 2011** σημειώθηκε **αύξηση 53,4%** στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία (από 36.770 τον Ιούνιο του 2010 σε 56.407 τον Ιούνιο του 2011), 0,8% αύξηση από τη Σουηδία (από 15.249 σε 15.375) και 3,4% αύξηση από την Ελλάδα (από 12.831 σε 13.273).

Τον **Ιούλιο 2011** σημειώθηκε αύξηση 9,8% στις αφίξεις τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο (από 142.113 τον Ιούλιο του 2010 σε 156.051 τον Ιούλιο του 2011) και **61,9% αύξηση** από τη Ρωσία (από 34.814 σε 56.361 φέτος).

Τον **Αύγουστο 2012** σημειώθηκε **αύξηση 55,5%** στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία (από 50.989 τον Αύγουστο του 2011 σε 79.291 τον Αύγουστο του 2012), 6,9% αύξηση από τη Σουηδία (από 17.344 σε 18.545), 13,8% αύξηση από τη Γερμανία (από 11.960 σε 13.616) και 1,9% αύξηση από τη Νορβηγία (από 9.919 σε 10.110). Αντίθετα **μείωση 7,0%** σημειώθηκε στις αφίξεις τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο (146.136 τον Αύγουστο του 2012 σε σύγκριση με 157.105 τον Αύγουστο του 2011) και 7,8% μείωση από την Ελλάδα (12.251 σε σύγκριση με 13.290 το 2011).

Τον **Ιούλιο 2013** σημειώθηκε **μείωση 40,0%** στις αφίξεις τουριστών από τη Γερμανία (7.677 τον Ιούλιο του 2013 σε σύγκριση με 12.785 τον Ιούλιο του 2012), **μείωση 27,0%** στις αφίξεις τουριστών από την Ελλάδα (11.205 σε σύγκριση με 15.355), καθώς και μείωση 6,5% από το

Ηνωμένο Βασίλειο (132.566 σε σύγκριση με 141.782 το 2012). Αντίθετα αύξηση 21,9% σημειώθηκε στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία (από 79.278 τον Ιούλιο του 2012 σε 96.641 τον Ιούλιο του 2013).

Τον **Αύγουστο 2013** σημειώθηκε **μείωση 36,2%** στις αφίξεις τουριστών από τη Γερμανία (8.693 τον Αύγουστο του 2013 σε σύγκριση με 13.616 τον Αύγουστο του 2012), **μείωση 25,5%** στις αφίξεις τουριστών από την Ελλάδα (9.129 σε σύγκριση με 12.251), καθώς και **μείωση 13,0%** από το Ηνωμένο Βασίλειο (127.118 σε σύγκριση με 146.136). Αντίθετα **αύξηση 25,1%** σημειώθηκε στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία (από 79.291 τον Αύγουστο του 2012 σε 99.215 τον Αύγουστο του 2013)

Τον **Ιούλιο 2014** σημειώθηκε **αύξηση 20,6%** στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία (από 96.641 τον Ιούλιο του 2013 σε 116.582 τον Ιούλιο του 2014) και **63,5% αύξηση** από το Ισραήλ (από 6.307 σε 10.311 φέτος). Αντίθετα μείωση 4,1% σημειώθηκε στις αφίξεις τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο (127.152 τον Ιούλιο του 2014 σε σύγκριση με 132.566 τον Ιούλιο του 2013), 4,3% μείωση από τη Σουηδία (17.446 σε σύγκριση με 18.221), **13,7% μείωση** από τη Νορβηγία (11.029 σε σύγκριση με 12.787) και **9,6% μείωση** από την Ελλάδα (10.127 σε σύγκριση με 11.205).

Τον **Αύγουστο 2014** σημειώθηκε **61,7% αύξηση** από το Ισραήλ (από 8.164 σε 13.201 φέτος). Αντίθετα μείωση 9,7% σημειώθηκε στις αφίξεις τουριστών από τη Σουηδία (16.642 τον Αύγουστο του 2014 σε σύγκριση με 18.436 τον Αύγουστο του 2013), 3,9% μείωση από τη Γερμανία (8.356 σε σύγκριση με 8.693), 14,5% μείωση από τη Νορβηγία (7.592 σε σύγκριση με 8.876) και 18,2% μείωση από την Ελλάδα (7.472 σε σύγκριση με 9.129).

Τον **Μάιο του 2015** σημειώθηκε αύξηση 17,1% στις αφίξεις τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο (από 106.063 το Μάιο του 2014 σε 124.189 το Μάιο του 2015), 4,0% αύξηση από τη Σουηδία (από 15.299 σε 15.910), **55,3% αύξηση** από τη Γερμανία (από 8.564 σε 13.297) και **44,4% αύξηση** από την Ελλάδα (από 9.083 σε 13.120 φέτος). Αντίθετα σημειώθηκε **μείωση 19,6%** στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία (71.137 το Μάιο του 2015 σε σύγκριση με 88.426 το Μάιο του 2014).

Τον **Ιούνιο του 2015** σημειώθηκε **μείωση 23,8%** στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία (89.884 τον Ιούνιο του 2015 σε σύγκριση με 117.960 τον Ιούνιο του 2014).

Τον **Ιούλιο του 2015** σημειώθηκε **αύξηση 22,5%** στις αφίξεις τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο (από 127.152 τον Ιούλιο του 2014 σε 155.813 τον Ιούλιο του 2015), **65,0% αύξηση** από το Ισραήλ (από 10.311 σε 17.015) και **55,8% αύξηση** από την Ελλάδα (από 10.127 σε 15.780 φέτος).

Τον **Αύγουστο του 2015** σημειώθηκε **αύξηση 27,3%** αύξηση από το Ισραήλ (από 13.201 σε 16.802) και **67,5% αύξηση** από την Γερμανία (από 8.356 σε 13.997 φέτος). Αντίθετα σημειώθηκε **μείωση 18,9%** στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία (89.827 τον Αύγουστο του 2015 σε σύγκριση με 110.725 τον Αύγουστο του 2014), **3,0% μείωση** από τη Σουηδία (16.137 σε σύγκριση με 16.642) και **9,8% μείωση** από την Ελβετία (6.680 σε σύγκριση με 7.402).

Τον **Μάιο του 2016** σημειώθηκε **αύξηση 4,5%** στις αφίξεις τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο (από 124.189 τον Μάιο του 2015 σε 129.765 τον Μάιο του 2016) και **51,4% αύξηση** από τη Ρωσία (από 71.137 σε 107.730 φέτος). Αντίθετα σημειώθηκε **μείωση 20,5%** στις αφίξεις τουριστών από τη Νορβηγία (5.165 τον Μάιο του 2016 σε σύγκριση με 6.499 τον Μάιο του 2015).

Τον **Ιούνιο του 2016** σημειώθηκε **αύξηση 21,1%** στις αφίξεις τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο (από 122.894 τον Ιούνιο του 2015 σε 148.812 τον Ιούνιο του 2016) και **41,6% αύξηση** από τη Ρωσία (από 89.884 σε 127.244 φέτος). Αντίθετα σημειώθηκε **μείωση 6,4%** στις αφίξεις τουριστών από την Σουηδία (16.860 τον Ιούνιο του 2016 σε σύγκριση με 18.005 τον Ιούνιο του 2015).

Τον **Μάιο του 2017** οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκαν κατά **19,5%** σε σχέση με τον Μάιο 2016. Αυξήσεις σημειώθηκαν επίσης και από άλλες σημαντικές αγορές όπως τη Γερμανία (**54,9%**) και το Ισραήλ (**92,9%**). Αντίθετα σημειώθηκε **μείωση 6,4%** στις αφίξεις τουριστών από την Ελλάδα.

Τον Ιούλιο του 2017, παρατηρήθηκε **82,6% αύξηση** από το Ισραήλ, 17,3% από τη Σουηδία και 69,5% από τη Γερμανία. Αντίθετα σημειώθηκε μείωση 3,6% στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία. **Τον Αύγουστο του 2017** αξίζει να σημειωθεί η **αύξηση 95,7%** από το Ισραήλ καθώς και από τη Γερμανία (54,6%).

Ας δούμε τώρα αναλυτικά από τον Ιανουάριο μέχρι τον Ιούλιο του 2018:

Για τον **Ιανουάριο 2018**, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ελλάδα αποτελούν την κύρια πηγή τουρισμού για την Κύπρο, με ποσοστά 26,3% και 15,1% αντίστοιχα, ενώ οι αφίξεις από τη Ρωσία αποτελούν το 14,3% και από το Ισραήλ το 10,9%. Οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκαν κατά 14,6% σε σχέση με τον Ιανουάριο 2017 ενώ παρατηρήθηκε και 32,2% αύξηση από την Ελλάδα. Αυξήσεις σημειώθηκαν και από άλλες σημαντικές αγορές όπως το Ισραήλ (57,2%), τη Γερμανία (10,2%) και την Πολωνία (77,2%). Αντίθετα σημειώθηκε μείωση 20,8% στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία.

Το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί την κύρια πηγή τουρισμού για την Κύπρο για τον **Φεβρουάριο 2018**, με ποσοστό 35,1% και ακολουθούν η Ελλάδα με ποσοστό 11,9%, η Ρωσία με 11,8% και το Ισραήλ με 9,0%. Οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκαν κατά 29,5% σε σχέση με τον Φεβρουάριο 2017 ενώ παρατηρήθηκε και 11,3% αύξηση από την Ελλάδα. Αυξήσεις σημειώθηκαν επίσης και από άλλες χώρες όπως το Ισραήλ (63,8%) και τη Γερμανία (86,7%). Αντίθετα σημειώθηκε μείωση 17,0% στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία.

Και για τον **Μάρτιο 2018** το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί την κύρια πηγή τουρισμού με ποσοστό 35,5% και ακολουθούν η Ρωσία με 11,8%, η Γερμανία με 9,8% και το Ισραήλ με 8,0%. Οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκαν κατά 24,8% σε σχέση με τον Μάρτιο 2017 ενώ παρατηρήθηκε και 13,7% αύξηση από τη Ρωσία. Αυξήσεις σημειώθηκαν επίσης και από άλλες χώρες όπως η Γερμανία (107,3%) και το Ισραήλ (53,6%).

Για τον **Απρίλιο 2018**, κύρια πηγή τουρισμού το Ηνωμένο Βασίλειο με ποσοστό 35,2% και ακολουθούν η Ρωσία με ποσοστό 15,6%, η Ελλάδα με 6,5% και η Γερμανία με 6,3%. Οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκαν κατά 4,1% σε σχέση με τον Απρίλιο 2017 ενώ παρατηρήθηκε και 4,3% αύξηση από τη Ρωσία.

Αυξήσεις σημειώθηκαν επίσης και από άλλες σημαντικές αγορές όπως η Ελλάδα (25,1%) και η Σουηδία (42,9%). Αντίθετα σημειώθηκε μείωση 17,5% στις αφίξεις τουριστών από τη Γερμανία και 21,4% μείωση από το Ισραήλ.

Και για τον **Μάιο 2018** το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί την κύρια πηγή τουρισμού για την Κύπρο με ποσοστό 35,7% και ακολουθούν η Ρωσία με ποσοστό 22,1%, η Γερμανία με 4,8%, η Σουηδία με 4,5% και το Ισραήλ με 4,4%. Οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκαν κατά 3,8% σε σχέση με τον Μάιο 2017 ενώ παρατηρήθηκε και 2,9% αύξηση από τη Γερμανία. Αυξήσεις σημειώθηκαν επίσης και από άλλες σημαντικές αγορές όπως η Ελλάδα (13,2%) και η Πολωνία (90,6%). Αντίθετα σημειώθηκε μείωση 7,9% στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία, 0,2% και 3,7 % μείωση από τη Σουηδία και το Ισραήλ αντίστοιχα.

Το Ηνωμένο Βασίλειο με ποσοστό 32,4% αποτελεί και πάλι την κύρια πηγή τουρισμού για τον **Ιούνιο 2018** και ακολουθούν η Ρωσία με ποσοστό 24,1%, η Σουηδία με 5,0% και το Ισραήλ με 4,7%. Οι αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκαν κατά 9,9% σε σχέση με τον Ιούνιο 2017 ενώ παρατηρήθηκε και 20,2% αύξηση από τη Σουηδία. Αυξήσεις σημειώθηκαν για την Ελλάδα (4,7%) και τη Πολωνία (36,4%). Αντίθετα σημειώθηκε μείωση 5,1% στις αφίξεις τουριστών από τη Ρωσία, 15,1% μείωση από το Ισραήλ και 11,3% μείωση από τη Γερμανία.

Για τον μήνα **Ιούλιο 2018**, κύρια πηγή τουρισμού για την Κύπρο το Ηνωμένο Βασίλειο με ποσοστό 32,4% και ακολουθούν η Ρωσία με ποσοστό 22,5%, το Ισραήλ με 6,1% και η Σουηδία με 4,8%. Οι αφίξεις από τη Σουηδία αυξήθηκαν κατά 15,0% σε σχέση με τον Ιούλιο 2017 ενώ παρατηρήθηκε και 15,9% αύξηση από τον Λίβανο. Αντίθετα σημειώθηκε μείωση 1,1% στις αφίξεις τουριστών από το Ηνωμένο Βασίλειο, 5,9% μείωση από τη Ρωσία, 22,2% μείωση από το Ισραήλ και 14,5% μείωση από τη Γερμανία.

3.3.2 ΣΚΟΠΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Σκοπός επίσκεψης (%)								
Διακοπές	78.9	79.8	82,5	83,7	84.1	81.3	83.3	82.8
Επαγγελματικοί λόγοι	6.9	6.7	5,3	4,2	4.7	5.2	5.5	5.8
Επίσκεψη σε φίλους και συγγενείς	14.2	13.5	12,2	12,0	11.1	13.5	11.1	11.4

Ας δούμε πιο αναλυτικά για κάποιους μήνες τα τελευταία χρόνια:

Σκοπός ταξιδιού	Ποσοστό (%)		
	Ιούν. 16	Ιούν. 17	Ιούν. 18
Διακοπές	86,5	86,2	86,4
Επίσκεψη σε συγγενείς & φίλους	10,4	10,3	8,7
Επαγγελματικός	3,0	3,5	4,9

Σκοπός ταξιδιού	Ποσοστό (%)		
	Ιούλ. 16	Ιούλ. 17	Ιούλ. 18
Διακοπές	88,1	88,0	87,7
Επίσκεψη σε συγγενείς & φίλους	9,6	9,7	9,8
Επαγγελματικός	2,2	2,3	2,5

Σκοπός και χαρακτηριστικά τουριστών	Ποσοστό (%)		
	Αυγ. 15	Αυγ. 16	Αυγ. 17
Σκοπός			
Διακοπές	87,4	91,5	90,4
Επίσκεψη σε συγγενείς & φίλους	10,9	7,1	8,3
Επαγγελματικός	1,6	1,4	1,3

Σκοπός και χαρακτηριστικά τουριστών	Ποσοστό (%)		
	Σεπ. 15	Σεπ. 16	Σεπ. 17
Σκοπός			
Διακοπές	85,3	87,7	88,6
Επίσκεψη σε συγγενείς & φίλους	10,7	8,1	7,7
Επαγγελματικός	3,9	4,1	3,7

Σκοπός και χαρακτηριστικά τουριστών	Ποσοστό (%)		
	Οκτ. 15	Οκτ. 16	Οκτ. 17
Σκοπός			
Διακοπές	82,9	87,1	83,3
Επίσκεψη σε συγγενείς & φίλους	10,8	7,8	10,1
Επαγγελματικός	6,1	5,1	6,6

Σκοπός και χαρακτηριστικά τουριστών	Ποσοστό (%)		
	Ιαν. 16	Ιαν. 17	Ιαν. 18
Σκοπός			
Διακοπές	48,8	53,0	55,2
Επίσκεψη σε συγγενείς & φίλους	28,9	24,3	24,3
Επαγγελματικός	21,9	22,5	20,4

COPYRIGHT © : ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Ο σκοπός του ταξιδιού των τουριστών όπως φαίνεται ξεκάθαρα από την έρευνα της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου είναι οι διακοπές, τόσο τους καλοκαιρινούς μήνες όσο και τους χειμερινούς. Ακολουθεί η επίσκεψη σε φίλους και συγγενείς και τέλος οι επαγγελματικοί λόγοι.

4. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

4.1 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ιστορικά η Κυπριακή Οικονομία χαρακτηρίζεται από σημαντικό βαθμό ανάπτυξης τα τελευταία 50 χρόνια υψηλότερο από όλες τις χώρες της περιοχής (εκτός από το Ισραήλ) και γενικά της ανατολικής Μεσογείου. Η τουρκική εισβολή στην Κύπρο, ενώ ήταν ένα μεγάλο πλήγμα, δεν κατάφερε να ανακόψει την ανοδική πορεία του νησιού που στηρίζεται κυρίως στις υπηρεσίες (τουρισμός, ναυτιλία, χρηματοοικονομικά). Ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Κύπρος αντιμετωπίζει με μετρημένη επιτυχία την πρόκληση που συνεπάγεται η συμμετοχή της στη κοινή ευρωπαϊκή αγορά. **Η οικονομία της χώρας χαρακτηρίζεται από συνθήκες μακροοικονομικής σταθερότητας**, η οποία επιβεβαιώνεται συχνά και από τις αξιολογήσεις και σχόλια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και άλλων διεθνών οργανισμών.¹⁷

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2000-2004, ο πραγματικός ρυθμός αύξησης της Κυπριακής οικονομίας ήταν της τάξης του 3,4% που αξιολογείται θετικά σε σχέση με τον μέσο όρο της αύξησης στις χώρες της ΕΕ. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η ανάπτυξη αυτή καταγράφηκε σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης, χαμηλού πληθωρισμού, και σταθερού, ισχυρού νομίσματος. Επίσης, το κατά κεφαλήν εισόδημα της Κύπρου σε μονάδες αγοραστικής δύναμης έφτασε κατά το 2004 το 82,6% του αντίστοιχου μέσου όρου της ΕΕ.

Η ανάπτυξη συνεχίστηκε από το 2004. **Την 1η Ιανουαρίου 2008 η χώρα εντάχθηκε στην Ευρωζώνη μετά από σειρά διαρθρωτικών αλλαγών.** Το εθνικό νόμισμα της χώρας είναι πλέον το ευρώ, το οποίο αντικατέστησε την κυπριακή λίρα.

Η επιδείνωση των δημόσιων οικονομικών και οι αρνητικές επιπτώσεις στον τραπεζικό τομέα από την απομείωση των ομολόγων ελληνικού δημοσίου ενεργοποίησαν ένα φαύλο κύκλο αλληλεξάρτησης τραπεζών-δημόσιων οικονομικών. Χωρίς την λήψη μέτρων, την περίοδο **2008-2011 η Κύπρος οδηγήθηκε με μαθηματική ακρίβεια στον αποκλεισμό από τις διεθνείς χρηματαγορές** και οι τράπεζες υπέστησαν ζημιές των 4.6 δις.

Η κυπριακή οικονομία αντιμετώπισε σταδιακά ένα τεράστιο δυσεπίλυτο πρόβλημα 17 δις. Το αποκορύφωμα της τραγωδίας ήταν τα γεγονότα του Μαρτίου 2013 στον Eurogroup όπου η χώρα περνά στην εποχή του Μνημονίου και τίθεται υπό την επιτήρηση διεθνών δανειστών.

Ένα χρόνο μετά, ο πρώτος απολογισμός ήταν θετικός. Ακολούθησε σειρά μελετών και αναλύσεων από άλλες δεξαμενές σκέψης, τράπεζες και επενδυτικούς οίκους, κοινή συνισταμένη των οποίων ήταν η επιφύλαξη απέναντι στις αρχικές προβλέψεις της τρόικας για συνολική ύφεση 13,5% τη διετία 2013 - 14 και **επιστροφή σε ασθενή ανάπτυξη το 2015.**

Μετά από τρία χρόνια θυσιών και σκληρών μέτρων λιτότητας η Κύπρος εξήλθε από το πρόγραμμα δανειακής στήριξης και το κυπριακό μνημόνιο έληξε στα τέλη του πρώτου τριμήνου του 2016. Η Κύπρος δεν χρησιμοποίησε και τα 10 δις. ευρώ που δανείστηκε στην αρχή της οικονομικής διάσωσης χάρη στην ταχύτερη από το αναμενόμενο ανάκαμψη της οικονομίας της. **Θεωρείται η τέταρτη χώρα που ολοκληρώνει επιτυχώς το πρόγραμμα προσαρμογής και η Κύπρος πλέον βρίσκεται στη 3^η θέση στη λίστα με τις χώρες που σημείωσαν τη γρηγορότερη οικονομική ανάπτυξη για το τρίτο τρίμηνο του 2016.**

Μέσα σε ένα μεταβαλλόμενο πολιτικό και οικονομικό διεθνές περιβάλλον, η κυπριακή οικονομία κατάφερε το 2017 να διατηρήσει τους θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. **Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας το δεύτερο τρίμηνο του 2017 στο 3,5%, σε ετήσια βάση, σύμφωνα με την προκαταρκτική εκτίμηση της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat 2016).** Η Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου αναφέρει ότι οι βασικοί μοχλοί της ανάπτυξης ήταν οι χώροι φιλοξενίας και εστίασης, το λιανεμπόριο και το χονδρεμπόριο, οι κατασκευές και η μεταποίηση.

Η σταθερή πορεία ανάκαμψης αντικατοπτρίζεται και στην αγορά εργασίας καθώς εδραιώνεται το κλίμα εμπιστοσύνης και σταθερότητας. Το ποσοστό ανεργίας, το οποίο άρχισε να παρουσιάζει πτωτική πορεία από το δεύτερο τρίμηνο του 2015, με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, κατά το 2^ο τρίμηνο του 2017 μειώθηκε στο 10,6%, έναντι ποσοστού ανεργίας 12,1% το 2^ο τρίμηνο του 2016, γεγονός το οποίο καταδεικνύει τη σημαντική βελτίωση στην αγορά εργασίας.

Ευοίωνη παρουσιάζεται - αποτυπώνεται σε γενικές γραμμές, η εικόνα της κυπριακής οικονομίας, με την ανάπτυξη να επιταχύνεται, την ανεργία να υποχωρεί και τη δημοσιονομική κατάσταση να βελτιώνεται. **Ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας κατά το 1^ο τρίμηνο του 2018 είναι θετικός** και υπολογίζεται σε +4.0% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2017.

18

Σύμφωνα με τις αναθεωρημένες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών, το δημοσιονομικό ισοζύγιο κατά το 2018 προβλέπεται να είναι πλεονασματικό της τάξης του 1,3%. **Τα έσοδα της γενικής κυβέρνησης για το 2018 προβλέπεται να ανέλθουν** στα €7.796 εκ. σε σύγκριση με €7.513 εκ. για το 2017 παρουσιάζοντας αύξηση ύψους 3,8%. Όσον αφορά το 2019 και 2020, τα προβλεπόμενα έσοδα για το 2019 υπολογίζονται να ανέλθουν στα €8.081 εκ. και το 2020 στα €8.321 εκ., παρουσιάζοντας δηλαδή αύξηση ύψους 3,7% και 3,0%, αντίστοιχα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Κύπρος παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ανάπτυξη της

Οι οικονομικές εξελίξεις και προοπτικές 2018-2020, σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών Κύπρου δίνονται στον πιο κάτω πίνακα:

	2016	2017	2018	2019	2020
Ρυθμός Ανάπτυξης (%)	2,8	3,6	3,0	2,7	2,7
Πληθωρισμός ΕΔΤΚ (%)	-1,2	1,0	1,0	1,5	2,0
Ανεργία (%)	12,9	11,0	9,5	8,0	6,5
Απασχόληση (%)	3,2	3,0	2,4	2,0	1,7

ΠΗΓΗ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ

Ε.Ε.

4.2 ΈΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Το ένα ρεκόρ μετά το άλλο συνεχίζει να σπάει ο κυπριακός τουρισμός με εντυπωσιακή αύξηση των εσόδων από τον τουρισμό.

Τη δεύτερη μεγαλύτερη αύξηση, σε 12μηνη βάση, μετά την έξοδο της Κύπρου από το μνημόνιο, τον Μάρτιο του 2016, κατέγραψαν τον Μάρτιο του 2018 τα έσοδα από τον τουρισμό, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιοποίησε η Στατιστική Υπηρεσία.

Ας δούμε λοιπόν, τα στοιχεία που κατέγραψε η Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου από το έτος 2015 μέχρι και τη τελευταία ενημέρωση του έτους 2018 :¹⁶

 ΠΕΡΙΟΔΟΣ	Έσοδα (€ εκ.)			
	2015	2016	2017	2018
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	28.4	29.1	35.4	38.4
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	30.9	37.6	46.6	52.7
ΜΑΡΤΙΟΣ	65.0	80.9	86.1	110.0
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	130.5	137.9	189.6	181.4
ΜΑΪΟΣ	217.1	244.7	291.5	294.7
ΙΟΥΝΙΟΣ	259.0	301.0	347.2	357.7
ΙΟΥΛΙΟΣ	342.1	402.2	425.7	
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	358.5	392.2	423.6	
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	321.1	337.1	371.0	
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	225.0	266.0	277.1	
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	81.9	83.8	89.5	
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	52.6	50.9	55.8	
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	2,112.1	2,363.4	2,639.1	
% Μεταβολή	4.4	11.9	11.7	

ΠΗΓΗ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Για το έτος 2015:

Για την περίοδο Ιανουαρίου –Δεκεμβρίου 2015 τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε €2.112,1 εκ. σε σύγκριση με €2.023,4 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2014 σημειώνοντας αύξηση 4,4%.

Για το έτος 2016:

Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών τα έσοδα από τον τουρισμό το μήνα **Ιούλιο** 2016 ανήλθαν σε €402,2 εκ. σε σύγκριση με €342,1 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας αύξηση 17,6%.

Το μήνα **Αύγουστο** 2016 ανήλθαν σε €392,2 εκ. σε σύγκριση με €358,5 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας αύξηση 9,4%.

Συνολικά, για την περίοδο Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2016 τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε €2.363,4 εκ. σε σύγκριση με €2.112,1 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2015 σημειώνοντας αύξηση 11,9%.

Για το έτος 2017:

Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών τα έσοδα από τον τουρισμό τον **Ιούνιο** 2017 ανήλθαν σε €347,2 εκ. σε σύγκριση με €301,0 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας αύξηση 15,3%.

Τα έσοδα από τον τουρισμό τον **Ιούλιο** 2017 ανήλθαν σε €425,7 εκ. σε σύγκριση με €402,2 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας αύξηση 5,8%.

Τον **Αύγουστο** 2017 ανήλθαν σε €423,6 εκ. σε σύγκριση με €392,2 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας αύξηση 8,0%.

Συνολικά, για την περίοδο Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2017 τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε €2.639,1 εκ. σε σύγκριση με €2.363,4 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2016, σημειώνοντας αύξηση 11,7%.

Για το έτος 2018:

Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών τα έσοδα από τον τουρισμό τον **Ιανουάριο** 2018 ανήλθαν σε €38,4 εκ. σε σύγκριση με €35,4 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας **αύξηση 8,5%**.

Τα έσοδα από τον τουρισμό τον **Φεβρουάριο** 2018 ανήλθαν σε €52,7 εκ. σε σύγκριση με €46,6 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας **αύξηση 13,1%**

Τον **Μάρτιο** 2018, τα έσοδα ανήλθαν σε €110,0 εκ. σε σύγκριση με €86,1 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας **αύξηση 27,8%**

Τα έσοδα από τον τουρισμό τον **Απρίλιο** 2018 ανήλθαν σε €181,4 εκ. σε σύγκριση με €189,6 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας **μείωση 4,3%**.

Τον **Μάιο** 2018, τα έσοδα ανήλθαν σε €294,7 εκ. σε σύγκριση με €291,5 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας **αύξηση 1,1%**.

Τα έσοδα από τον τουρισμό τον **Ιούνιο 2018** ανήλθαν σε €357,7 εκ. σε σύγκριση με €347,2 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας **αύξηση 3,0%**.

4.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Η οικονομική κρίση είναι μια περίπτωση που επηρεάζει φυσικά ένα σύστημα στο σύνολό του και απειλεί τις βασικές του υποθέσεις, την υποκειμενική αίσθηση του εαυτού του, τον υπαρξιακό πυρήνα του. Το δεύτερο εξάμηνο του 2007 με αφετηρία τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ξέσπασε η οικονομική κρίση, η οποία επεκτάθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο. Στις αρχές του 2008 το πρόβλημα στον χρηματοπιστωτικό κλάδο είχε πλέον διογκωθεί και σημαντικοί κλάδοι της οικονομίας είχαν πληγεί.

Η κρίση στον τομέα του τουρισμού ορίζεται ως κάθε περιστατικό που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την κανονική λειτουργία και τη διεξαγωγή επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό. Να καταστρέψει τη συνολική φήμη του τουριστικού προορισμού για την ασφάλεια, την ελκυστικότητα και την άνεση, επηρεάζοντας αρνητικά την αντίληψη του επισκέπτη για τον προορισμό αυτό και, με τη σειρά του, προκαλούν κάμψη στην τοπική οικονομία τουρισμού και τουρισμού διακόπτοντας τη συνέχεια των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων για την τοπική ταξιδιωτική και τουριστική βιομηχανία, με τη μείωση των αφίξεων και δαπανών τουριστών.¹⁹

Με την οικονομική κρίση του 2013, ούτε οι τουριστικές επιχειρήσεις ούτε η κυβέρνηση στη Κύπρο, θα μπορούσαν να προβλέψουν το γεγονός και, ως εκ τούτου, απέτυχαν να προετοιμαστούν εκ των προτέρων. Στα χρόνια της κρίσης, η κυβέρνηση στήριξε τον εγχώριο τουρισμό με τη στρατηγική του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού, ώστε το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, η Κυπριακή ξενοδοχειακή ομοσπονδία, η ένωση ταξιδιωτικών πρακτόρων και οι τουριστικές αεροπορικές εταιρείες να συνεργαστούν για να τονώσουν τον εγχώριο τουρισμό με πρόγραμμα προκαταβολικής κράτησης, προϊόν τόσο φθηνό όσο ο ξένος τουρίστας, έτσι ώστε τα ποσοστά πληρότητας του κάθε ξενοδοχείου να φτάσουν σε υψηλότερο επίπεδο και να μπορέσει ο ξενοδόχος να αντιμετωπίσει την παγκόσμια οικονομική κρίση.

Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει επίσης τις διευκολύνσεις πληρωμής, τις μεταφορές και τις εκπτώσεις διαμονής. Οι εκδρομές "all inclusive" προσέλκυσαν επίσης τον ξένο τουρίστα ως κύριο εργαλείο μάρκετινγκ στη Κύπρο για τους τουρίστες που θέλουν να γνωρίζει πόσα χρήματα μπορεί να δαπανήσει για την πρόσληψη.

Η Κύπρος έχει θεσπίσει σχέδιο δράσης για τον τουρισμό τη περίοδο 2015-2020. Το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού έχει εκδώσει την τουριστική στρατηγική του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού για τη Κύπρο με στόχο την καθοδήγηση της τουριστικής βιομηχανίας στη φάση διαχείρισης της παραγωγής και υλοποίησης, δημιουργώντας έναν οδικό χάρτη για τον εν λόγω τομέα.^{20, 21}

Ας δούμε όμως στον πιο κάτω πίνακα, την οικονομική κρίση σε αριθμούς, την περίοδο 2013-2014 όπου η κρίση είχε κορυφωθεί.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου:²²

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ			
	Έσοδα (€ εκ.)		
	2013	2014	2015
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	30.9	30.7	28.4
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	28.3	31.3	30.9
ΜΑΡΤΙΟΣ	66.0	56.5	65.0
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	110.4	132.9	130.5
ΜΑΪΟΣ	202.1	224.1	217.1
ΙΟΥΝΙΟΣ	259.8	303.2	259.0
ΙΟΥΛΙΟΣ	338.6	321.2	342.1
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	349.5	324.3	358.5
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	353.4	273.4	321.1
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	246.6	217.1	225.0
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	59.2	65.0	81.9
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	37.6	43.7	52.6
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	2,082.4	2,023.4	2,112.1
% Μεταβολή	8.0	-2.8	4.4

ΠΗΓΗ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Για το έτος 2014:

Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών τα έσοδα από τον τουρισμό το μήνα **Ιούλιο** 2014 ανήλθαν σε €321,2 εκ. σε σύγκριση με €338,6 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου σημειώνοντας **μείωση 5,1%**.

Το μήνα **Αύγουστο** 2014 ανήλθαν σε €324,3 εκ. σε σύγκριση με €349,5 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου σημειώνοντας **μείωση 7,2%**.

Το μήνα **Σεπτέμβριο** 2014 ανήλθαν σε €273,4 εκ. σε σύγκριση με €353,4 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου σημειώνοντας **μείωση 22,6%**.

Η κρίση φαίνεται να επηρεάζει πολύ το τομέα του τουρισμού και τα έσοδα από αυτόν, αφού βλέπουμε ότι τους κύριους μήνες τουρισμού υπήρχε τραγική μείωση εσόδων. Συνολικά, για **την περίοδο Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου 2014** τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε €2.023,4 εκ. σε σύγκριση με €2.082,4 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2013 σημειώνοντας **μείωση 2,8%**.

Για το έτος 2015 :

Μέχρι και τα μέσα του έτους βλέπουμε πως η κρίση συνέχισε να επηρεάζει τον τομέα του τουρισμού παρατηρώντας ότι η μείωση των εσόδων συνεχιζόταν.

Συγκεκριμένα, για την **περίοδο Ιανουαρίου – Ιουνίου 2015** τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε €730,9 εκ. σε σύγκριση με €778,7 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2014 σημειώνοντας **μείωση 6,1%**.

Από τον επόμενο μήνα όμως, αρχίζει η Κύπρος να παίρνει τα πάνω της και έτσι παρατηρείτε αύξηση των εισόδων.

Συγκεκριμένα, τα έσοδα από τον τουρισμό το μήνα **Ιούλιο** 2015 ανήλθαν σε €342,1 εκ. σε σύγκριση με €321,2 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας **αύξηση 6,5%**.

Το μήνα **Αύγουστο** 2015 ανήλθαν σε €358,5 εκ. σε σύγκριση με €324,3 εκ. τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου χρόνου, σημειώνοντας **αύξηση 10,5%**.

Και έτσι ανοδικά συνέχισε η αύξηση και έχοντας φτάσει στο τέλος της χρονιάς, η Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών, μας δίνει τα συνολικά στοιχεία για την περίοδο **Ιανουαρίου –Δεκεμβρίου 2015**. Παρατηρούμε ότι τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζονται σε €2.112,1 εκ. σε σύγκριση με €2.023,4 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2014 **σημειώνοντας αύξηση 4,4%**.

Από την περίοδο που μόλις προαναφέραμε και μέχρι σήμερα τα έσοδα από τον τουρισμό στην Κύπρο ολοένα και παρουσιάζουν ανοδική πορεία.

Η Κύπρος πλέον έχει γίνει ένας από τους δέκα κορυφαίους προορισμούς στον κόσμο.

Οι ενδείξεις για το 2018 παραπέμπουν «σε άλλη μια καλή χρονιά για τον τουρισμό της Κύπρου».

«Η Κύπρος σήμερα είναι πολύ περισσότερα από ήλιος και θάλασσα και στόχος των ενεργειών μας είναι ακριβώς να αναβαθμίσουμε το τουριστικό μας προϊόν, να το εκσυγχρονίσουμε και να καταστήσουμε την ανάπτυξή του βιώσιμη και αειφόρο». ²³

(Υπουργός Τουρισμού Γιώργος Λακκοτρύπης)

«Ο εκσυγχρονισμός του τουριστικού προϊόντος δεν σταματά ποτέ, γιατί οι επιδόσεις ιδιαίτερα της τελευταίας διετίας μας καλούν να διαχειριστούμε συνετά και αποτελεσματικά τις αυξανόμενες απαιτήσεις της τουριστικής ζήτησης για το 2018, η οποία επίσης αναμένεται να κινηθεί με θετικό πρόσημο». ²³

(Πρόεδρος του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων, Χάρης Λοϊζίδης)

4.4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Είναι φανερό ότι ο τουρισμός είναι η πιο σημαντική πηγή πλούτου για την Κύπρο. Επομένως, σημαντικό είναι η κυβέρνηση και οι αρμόδιοι φορείς της τουριστικής πολιτικής να μεριμνούν ώστε τυχόν αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού να αντιμετωπίζονται άμεσα και με τρόπο που να διασφαλίζει τη μακροχρόνια ανάπτυξη του πλουτοπαραγωγικού αυτού τομέα της οικονομίας.

Κατ' αρχήν θεωρείται σκόπιμο να αντιπαρέλθουμε το επιχείρημα ότι η Κυπριακή οικονομία υπέρ-εξαρτάται από τον τουρισμό με δύο απλές παρατηρήσεις:

- ♦ Η υπερεξάρτηση από ένα τομέα της οικονομίας είναι αποτέλεσμα της διεθνοποίησης που αναπόφευκτα οδηγεί τις χώρες σε εξειδίκευση στον τομέα που έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα. Αν η Κύπρος επέλεγε να αποφύγει την εξειδίκευση στον τουρισμό, στον οποίο έχει συγκριτικό πλεονέκτημα, τότε θα έπρεπε συνειδητά να δεχτεί ένα επίπεδο ευημερίας χαμηλότερο από αυτό που έχει σήμερα.
- ♦ Η ραγδαία αύξηση του παγκόσμιου τουρισμού τις τελευταίες δύο δεκαετίες, ιδιαίτερα με την ευρεία έννοια των ξένων επισκεπτών, έχει οδηγήσει σε σημαντική αύξηση των εσόδων από τον τομέα αυτό και σε πολλές άλλες χώρες.

Οι **αρνητικές επιπτώσεις** του τουρισμού στην Κυπριακή οικονομία συνδέονται κατά κύριο λόγο με 'εξωτερικότητες' (externalities), δηλαδή κόστος που δεν βαρύνει τον επιχειρηματία και τους εργαζόμενους αλλά την κοινωνία ως σύνολο.

Οι πιο σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού είναι περιβαλλοντικές. Με αυτό δεν εννοούμε απλά την αλλοίωση και καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και τη συμφόρηση στους δρόμους και τις παραλίες, την αύξηση του βάρους που επωμίζονται οι κρατικές υπηρεσίες (αστυνόμευση, ιατρική περίθαλψη κλπ), εξάντληση των υδάτινων πόρων, τη ρύπανση και θόρυβο, τη διάδοση ασθενειών και των ναρκωτικών, την αύξηση της εγκληματικότητας και άλλες ανεπιθύμητες επιπτώσεις, στο βαθμό βέβαια που αυτές οφείλονται στον τουρισμό.

Ακόμη και το ίδιο το πολιτισμικό περιβάλλον της Κύπρου υποβαθμίζεται όταν, για να προσελκύσουν ξένους τουρίστες, οι Κύπριοι αναγκάζονται να υιοθετήσουν στοιχεία από τον τρόπο ζωής και τις ιδιοσυγκρασίες των ξένων επισκεπτών. Η επαφή των ξένων τουριστών από τη μια εμπλουτίζει το δικό μας πολιτισμό και από την άλλη τον αλλοιώνει ώστε αυτός να προσαρμόζεται στις ανάγκες των ξένων. Η φυσική ομορφιά και οι πολιτισμικές αξίες της Κύπρου έπρεπε όχι απλά να διατηρηθούν αλλά και να ενισχυθούν διότι είναι αυτές που έφεραν κατ' αρχήν τον τουρισμό στην Κύπρο. Αν αφεθούν να αλλοιωθούν και να καταστραφούν χάριν του πρόσκαιρου κέρδους πιθανόν να καταστραφεί μαζί τους και η ποιότητα του τουρισμού.

Η ποιοτική υποβάθμιση του τουριστικού προϊόντος είναι αποτέλεσμα της έλλειψης επαρκούς νομοθεσίας για τον έλεγχο των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού στο περιβάλλον. Η ελεύθερη αγορά δεν είναι σε θέση να λειτουργήσει αποτελεσματικά στην περίπτωση του τουρισμού, με την έννοια ότι ο ελεύθερος ανταγωνισμός δεν οδηγεί στο κοινωνικά άριστο αποτέλεσμα. Πρόκειται δηλαδή για μια κλασική περίπτωση όπου χρειάζεται κρατική ρυθμιστική παρέμβαση για να ελεγχθούν με νομοθετικά μέτρα οι αρνητικές επιπτώσεις τις οποίες δεν είναι σε θέση να ελέγξει η ελεύθερη ανταγωνιστική αγορά.

Μεταξύ των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού δυνατόν να περιλάβει κανείς και **δύο κοινωνικά φαινόμενα:**

- Η **αύξηση των τιμών** (ιδίως των ενοικίων, των τροφίμων και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης) έχει αρνητικές επιπτώσεις κυρίως για τους συνταξιούχους και όσους γενικά δεν είναι οικονομικά ενεργοί. Αυτή η κατηγορία πολιτών αντιμετωπίζει μείωση του πραγματικού εισοδήματος της από την αύξηση των τιμών.
- Η **αύξηση των ξένων εργατών** και άλλες ανεπιθύμητες κοινωνικές επιπτώσεις που συνδέονται με την ανάπτυξη του τουρισμού είναι κατά ένα μέρος αποτέλεσμα της υποβάθμισης της ποιότητας του Κυπριακού τουριστικού προϊόντος. Εκτός από τις πολιτικές δομές και τα συστήματα στην Κύπρο που έχουν διευκολύνει τη γρήγορη ανάπτυξη του τουρισμού γενικά, οι κοινωνικές δομές και οι παραδόσεις της έχουν ενθαρρύνει επίσης τα άτομα και τις οργανώσεις να εκμεταλλευθούν τις ευκαιρίες που προσφέρονται από την ανάπτυξη του τουρισμού.

Η επιτυχής και γρήγορη ανάπτυξη του τουρισμού στην Κύπρο σε ένα μεγάλο μέρος έχει εξαρτηθεί από τη φιλοδοξία και το επιχειρηματικό πνεύμα των ίδιων των Κυπρίων. Σπουδαίο ρόλο για αυτήν την διαδικασία, εντούτοις, έχει η ιδιοκτησία εδάφους. Η ιδιοκτησία του εδάφους στην Κύπρο εκτιμάται και για τη θέση που μεταβιβάζει και για την πιθανή οικονομική επιστροφή του.

Κατά συνέπεια, το επιχειρηματικό πνεύμα των Κυπρίων, που συνδυάζεται με την κοινωνική αξία της ιδιοκτησίας εδάφους και την υποστήριξη από τις φορολογικές πολιτικές της κυβέρνησης, έχει οδηγήσει στην επιτυχή ανανέωση του τομέα του τουρισμού ειδικότερα, και την οικονομία του νησιού, γενικότερα.

Ο τουρισμός έχει αποδειχθεί ένα δίκοπο μαχαίρι. Αφ' ενός, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο τουρισμός, ως συγκεκριμένος οικονομικός τομέας, είναι μέχρι σήμερα θεαματικά επιτυχής. Τα μέσα ετήσια ποσοστά αύξησης στις αφίξεις και τις οικονομικές παραλαβές τουριστών έχουν υπερβεί εύκολα τα αντίστοιχα σφαιρικά ποσοστά αύξησης και ο τουρισμός έχει μια σημαντική συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη στο νησί σχετικά με τους όρους της απασχόλησης, των κερδών από αποδοχές συναλλάγματος και της δημιουργίας πλούτου. Πράγματι, χωρίς τουρισμό είναι απίθανο η Κύπρος να είχε επιτύχει τέτοια υψηλά ποσοστά αύξησης στο ΑΕΠ.

Οι βασικότερες επιπτώσεις στην οικονομία επηρεάζουν τα εξής ζητήματα στην Κύπρο:

- **Απασχόληση** . Ο τουρισμός δημιουργεί πολλές θέσεις εργασίας , αλλά ο εποχικός χαρακτήρας επηρεάζει αυτήν την απασχόληση που είναι εποχική, ανειδίκευτη και περιστασιακή.
- **Περιφερειακή ανάπτυξη**. Η ανάπτυξη του τουρισμού προκάλεσε την αύξηση των εισοδημάτων, την απασχόληση, τις επενδύσεις και διεύρυνε την παραγωγική βάση της τοπικής οικονομίας με αποτέλεσμα να μειωθεί η μετανάστευση και να βελτιωθεί το επίπεδο ζωής ακόμα και στις απομονωμένες περιφερειακές περιοχές.
- **Ισοζύγιο πληρωμών**. Έχουν αναλυθεί κυρίως δύο θέματα:
 - a. η επιβάρυνση του ισοζυγίου πληρωμών των τουριστικών χωρών, λόγω της εισαγωγής προϊόντων αναγκαίων για τη λειτουργία του τουριστικού τομέα ,
 - b. η θετική επίδραση των συναλλαγματικών εισροών από τον τουρισμό στο ισοζύγιο. Αν θα είναι θετικό ή όχι το αποτέλεσμα εξαρτάται από τον τρόπο σχεδιασμού και προγραμματισμού του τουρισμού.
- **Φορολογικά έσοδα και το κράτος**. Ο μεγάλος αριθμός των απασχολούμενων στον τομέα , οι οποίοι έχουν υψηλό εισόδημα έχουν και την αντίστοιχη υψηλή κατανάλωση και οι επενδύσεις στον ευρύτερο τουριστικό τομέα, αποφέρουν την αύξηση των φορολογικών εσόδων.²⁴

4.5 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Εν ολίγοις, ο τουρισμός έχει διαδραματίσει αναμφισβήτητα έναν ζωτικής σημασίας ρόλο στην ανανέωση και την αύξηση της κυπριακής οικονομίας. Εντούτοις, πολλά από τα χαρακτηριστικά της ανάπτυξης τουρισμού στην Κύπρο δείχνουν ότι αυτή η οικονομικά επιτυχημένη περίπτωση στηρίζεται σε τρεμάμενα θεμέλια. Όχι μόνο η θέση του νησιού το καθιστά, ενδεχομένως, πιο ευαίσθητο από τους ανταγωνιστές του στις εξωτερικές πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις, αλλά η κίνηση της προς mass-market status* και την επακόλουθη απώλεια αποκλειστικότητας ως 'μοναδικού σημείου πώλησης', έχει σημάνει ότι η βιομηχανία έχει γίνει όλο και περισσότερο εξαρτώμενη από έναν μικρό αριθμό αγορών και αλλοδαπών tour-operator.

Δηλαδή, οι Κύπριοι έχουν λίγο έλεγχο της βιομηχανίας που είναι το στήριγμα της οικονομίας τους. Συγχρόνως, ένας αμφισβητήσιμα υπερβολικός βαθμός ανάπτυξης έχει εμφανιστεί, επιβάλλοντας αυξανόμενη πίεση στο φυσικό και ανθρώπινο δυναμικό, ενώ οι πιέσεις της υπερβολικής παροχής της στέγασης που συνδυάζεται με τις αυξανόμενες δαπάνες περιορίζουν σοβαρά τη δυνατότητα του τομέα της στέγασης να παραμείνει ανταγωνιστικός σε επίπεδο τιμών και ποιότητας. Αυτά τα σημεία, υποδεικνύουν ότι η μελλοντική οικονομική σταθερότητα της Κύπρου εξαρτάται από μια βιομηχανία που μπορεί να επηρεαστεί από οτιδήποτε, από διάφορους παράγοντες πέρα από τον έλεγχο των Κυπρίων των ίδιων.

Αναμφισβήτητα, τα προβλήματα που απασχολούν την κυπριακή βιομηχανία τουρισμού είναι παρόμοια με εκείνα που βιώνονται από τους περισσότερους, εάν όχι όλους, τους νησιώτικούς τουριστικούς προορισμούς, αλλά και πολλούς προορισμούς ηπειρωτικών χωρών.

*mass-market status(καθεστώς μαζικής αγοράς): Μια μη κατακερματισμένη αγορά στην οποία προσφέρονται σε κάθε πελάτη προϊόντα με προϊόντα μαζικής έκφρασης (ασπιρίνη, αναψυκτικά, μυρωδικά, κ.λπ.) μέσω μαζικών λιανοπωλητών ή ανεξάρτητων καταστημάτων και προωθούνται μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Παραδείγματος χάριν, υπάρχει ένα στοιχείο αναπόφευκτο όπως, ο κυρίαρχος ρόλος των tour-operator, ιδιαίτερα όπου οι ευκαιρίες για τον ανεξάρτητο τουρισμό είναι λίγες, όπου η βασική επιχείρηση είναι η αγορά μαζικού παραθερισμού (πακέτο) και όπου υπάρχουν περιορισμένες εναλλακτικές συνδέσεις μεταφορών (στην περίπτωση της Κύπρου αυτό έχει επιδεινωθεί από τις πολιτικές που έχουν αποθαρρύνει τις ανεξάρτητες μορφές του τουρισμού). Κατά συνέπεια, εκτός αν ο τουρισμός παραμένει μικρής κλίμακας ή, σχετικά μικρός τομέας περισσότερων διαφορετικών οικονομιών, ορισμένα χαρακτηριστικά του τουρισμού στα νησιά είναι, σε μεγάλο μέρος, αναπόφευκτα.

Εντούτοις, η εμπειρία της Κύπρου επίσης, καταδεικνύει ότι μερικά προβλήματα δεν είναι αναπόφευκτα. Παραδείγματος χάριν, αν ο ανεφοδιασμός της στέγασης ήταν προγραμματισμένος να προσέξει ή ακόμα και να παραμείνει ελαφρώς κάτω από την ζήτηση, η προς τα κάτω πίεση στις τιμές θα ήταν λιγότερο εμφανής.

Με άλλα λόγια, τα ελεύθερα ηνία που δόθηκαν στον ιδιωτικό τομέα, σε συνδυασμό με τις σύνθετες ακόμα, σχετικά ατελέσφορες διοικητικές δομές, έχουν σημάνει ότι η βραχυπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη έχει επιτευχθεί με κόστος την μακροπρόθεσμη οικονομική σταθερότητα.

Κατά συνέπεια, όπως είναι ευρύτερα αναγνωρισμένο στην Κύπρο, η απάντηση βρισκόταν στον μεγαλύτερο έλεγχο από την κεντρική κυβέρνηση, με τις πολιτικές ανάπτυξης τουρισμού που εφαρμόζονται από τους οργανισμούς με αρκετή εξουσία για να ρυθμίσουν και να παρακολουθήσουν την ανάπτυξη. Μόνο τότε ο τουρισμός θα παράσχει μια πιο στερεά βάση για την μακροπρόθεσμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του νησιού.

4.6 ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

Προβλήματα / Αδυναμίες

- Η ανταγωνιστικότητα της Κύπρου ως τουριστικός προορισμός είναι μέτρια προς χαμηλή, αναγκάζοντας την να ανταγωνιστεί με βάση την τιμή με τις συνεπαγόμενες συνέπειες στην κερδοφορία και στους μισθούς.
- Η πελατειακή βάση της Κύπρου παρουσιάζει βασικές αδυναμίες και προκλήσεις: υπερεξάρτηση από μικρό αριθμό αγορών, και συνέπεια αυτού από μεγάλους διοργανωτές ταξιδιών, με αρνητικές επιπτώσεις στην εποχικότητα και κερδοφορία.
- Η Κύπρος δεν διαθέτει σχετικά στρατηγικά χαρακτηριστικά που να την διαφοροποιούν σημαντικά από τους ανταγωνιστές της, με εξαίρεση το κλίμα της, το οποίο αποτελεί βάση πάνω στην οποία μπορεί να κτιστεί ένα δυνατό συγκριτικό πλεονέκτημα.
- Το μενού των μοναδικών και αξέχαστων εμπειριών που προσφέρει η Κύπρος είναι πολύ αδύναμο – το νησί δεν προσφέρει μοναδικές εμπειρίες που να προσθέτουν αξία/να το διαφοροποιούν σημαντικά από άλλους προορισμούς και να αποτελούν σημαντικό κίνητρο για τον ταξιδιώτη να το επισκεφτεί.
- Η ανεπαρκής συνδεσιμότητα στις αερομεταφορές, ιδιαίτερα τις περιόδους χαμηλής και μέσης αιχμής και από κάποιες γεωγραφικές αγορές, παραμένει μια κρίσιμη πρόκληση.
- Η Κύπρος έχει τη δυνατότητα να λειτουργήσει με επιτυχία στη μεσαία και χαμηλή περίοδο, αλλά δεν πληροί τις προϋποθέσεις να το πράξει, πολλές επιχειρήσεις κλείνουν την περίοδο αυτή ενώ η συνδεσιμότητα είναι ένα ακόμη κρίσιμο στοιχείο.
- Χαμηλή αναγνωρισιμότητα της Κύπρου - οι τουρίστες δεν γνωρίζουν τι προσφέρει η Κύπρος και τα πλεονεκτήματά της σε σχέση με άλλους τουριστικούς προορισμούς της Μεσογείου.

- Η οπτική ρύπανση στις τουριστικές περιοχές, συνέπεια του φτωχού χωροταξικού σχεδιασμού διαχρονικά και/ή της ελλιπούς συμμόρφωσης, αποτελεί ένα σοβαρότατο πρόβλημα καθώς η αισθητική ενός τόπου και η προσωπικότητα του αποτελούν σημαντικές παραμέτρους στην επιλογή του ως τουριστικού προορισμού.
- Ο τρόπος λειτουργίας των «all inclusive» ξενοδοχείων στα οποία προσφέρεται χαμηλής ποιότητας φαγητό και ποτό δεν είναι ικανοποιητικά ωφέλιμος για την Κύπρο και θα πρέπει να βελτιωθεί έτσι που οι υπηρεσίες που παρέχονται στα πλαίσια του “all inclusive” να συμμορφώνονται με συγκεκριμένα πρότυπα.
- Το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο είναι περίπλοκο με γραφειοκρατικές και χρονοβόρες διαδικασίες και αποτελεί εμπόδιο στην προσέλκυση επενδύσεων και στην ανταγωνιστικότητα της Κύπρου.
- Υπάρχουν αδυναμίες στο μηχανισμό διακυβέρνησης και συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα, καθιστώντας δυσκολότερη τη συναίνεση μεταξύ των εμπλεκομένων και την εφαρμογή συνεπών πολιτικών με διάρκεια.
- Η απουσία αποτελεσματικών μηχανισμών συνεργασίας μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων αποτελεί εμπόδιο στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του προορισμού.

Νέες Τάσεις στον Τομέα του Τουρισμού

- Αύξηση της ζήτησης για τουρισμό – επηρεάζει περισσότερο ή λιγότερο όλες τις γεωγραφικές αγορές, μορφές/τμήματα τουρισμού.
- Καινούριες κατηγορίες πελατών – η ταχεία αύξηση των νέων, των ηλικιωμένων, των ελεύθερων ανεξάρτητων ταξιδιωτών, και εύπορων ταξιδιωτών, παράλληλα με την ταχύτατη ανάπτυξη σε ταξίδια ειδικών ενδιαφερόντων, εξειδικευμένων συνεδρίων κλπ.

- Αυξημένη ζήτηση για εμπειρίες – μια συνεχώς εξελισσόμενη τάση παγκοσμίως.
- Νέες αναδυόμενες τουριστικές ανάγκες – εξατομίκευση, επαφή με την τοπική κουλτούρα αλλά και πιο υγιείς δραστηριότητες.
- Η εμφάνιση του ψηφιακού κόσμου – ένας τουριστικός προορισμός χωρίς ανταγωνιστική ψηφιακή στρατηγική, μέσω της οποίας να παρέχει υπηρεσίες στους τουρίστες πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το ταξίδι, δημιουργώντας δεσμούς με τους πελάτες του, θα μείνει εκτός αγοράς τα επόμενα 8-10 χρόνια. Κύρια δυνατά σημεία της Κύπρου.

Η Κύπρος έχει σημαντικά δυνατά σημεία πάνω στα οποία μπορεί να κτίσει ώστε να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της ως τουριστικός προορισμός, όπως:

- Εξαιρετικές καιρικές συνθήκες ολόχρονα που τη διαφοροποιούν από άλλους προορισμούς.
- Ψηλά επίπεδα ασφάλειας, άνεσης και ευκολίας τα οποία αποτελούν σημαντικά κριτήρια στην επιλογή ενός τουριστικού προορισμού.
- Μεγάλη εμπειρία σε διαχείριση του τουριστικού τομέα – μεγάλος αριθμός επιχειρηματιών, επαγγελματιών στον τομέα.
- Ένα ελκυστικό και αξιόπιστο μέρος για επιχειρήσεις και προσέλκυση επενδύσεων.
- Ποικιλομορφία σε τουριστικά αξιοθέατα – η Κύπρος δεν διαθέτει εξαιρετικά και μοναδικά αξιοθέατα αλλά σε μια σχετικά μικρή έκταση διαθέτει μια εύλογη ποικιλία αξιοθέατων και δραστηριοτήτων που μπορούν να αποτελέσουν την βάση για ανάπτυξη αξιοσημείωτων εμπειριών που θα μπορούσαν να μετατραπούν σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Όσον αφορά το στρατηγικό μοντέλο ανάπτυξης, με βάση τις έρευνες και αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της μελέτης και τα αποτελέσματα του μοντέλου πρόβλεψης που ανέπτυξαν οι εμπειρογνώμονες, γίνεται εισήγηση για υιοθέτηση ενός Premium μοντέλου ανάπτυξης για την Κύπρο ως τουριστικού προορισμού. Αυτό σημαίνει ότι η Κύπρος θα πρέπει να στοχεύει στην προσέλκυση ενός μεγαλύτερου ποσοστού της ομάδας εύπορων τουριστών «υψηλής δαπάνης» στο σύνολο των επισκεπτών της, στην αύξηση αλλά όχι στη μεγιστοποίηση του όγκου τουριστών και παράλληλα στην προσφορά αναβαθμισμένων

προϊόντων, υπηρεσιών και εμπειριών, έτσι που η συμβολή ανά τουρίστα στην οικονομία της Κύπρου να αυξηθεί σημαντικά.

Σημειώνεται ότι, με βάση τις εκτιμήσεις των εμπειρογνομόνων, το ποσοστό των εύπορων και πολυτελείας (luxury) τουριστών υψηλής δαπάνης στο σύνολο των τουριστών ανέρχεται στο 40- 60% του συνόλου σε προορισμούς Premium, σε αντίθεση με 10% σε προορισμούς χαμηλού κόστους, 30% σε προορισμούς Standard (μέσος όρος) και μέχρι 80% για προορισμούς πολυτελείας. Παράλληλα, η ημερήσια δαπάνη ανά εύπορο τουρίστα εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 30-50% πάνω από τον μέσο όρο, σε σχέση με 100-150% για τον τουρίστα πολυτελείας ενώ για τον τουρίστα χαμηλής δαπάνης το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 35% κάτω από τον μέσο όρο.

Σύμφωνα με την ανάλυση των εμπειρογνομόνων η υιοθέτηση του προτεινόμενου μοντέλου Premium κρίνεται ως η πιο ισορροπημένη προσέγγιση. Έχοντας μελετήσει και την εναλλακτική επιλογή του μαζικού τουρισμού (standard model), οι εμπειρογνώμονες εντοπίζουν ότι η εστίαση σε μαζικότερο τουρισμό, παρά την μεγαλύτερη αύξηση στον αριθμό των τουριστών (7.2 εκ. (5.6 εκ. από το εξωτερικό) αντί 6.2 εκ. (4.6 εκ. από το εξωτερικό)), θα είχε ως αποτέλεσμα χαμηλότερα έσοδα (€6.335 εκ. αντί €7.133 εκ.) λόγω της χαμηλότερης κατά κεφαλήν δαπάνης. Παράλληλα οι επενδυτικές ανάγκες θα ήταν μεγαλύτερες (€24.4 δις αντί €18.6 δις), ενώ η απόδοση των επενδύσεων θα ήταν χαμηλότερη (31.6 34,3% αντί 43,2%).

Επίσης, το μοντέλο του μαζικού τουρισμού έχει μεγαλύτερες αρνητικές επιπτώσεις στην αειφορία, στο περιβάλλον και στην κοινωνία, αφού καθιστά αναγκαία τη δημιουργία περισσότερων και μεγαλύτερων αναπτύξεων για κάλυψη των αναγκών σε κλίνες και άλλες υποδομές και λόγω της γενικότερης επιβάρυνσης που συνεπάγεται ένας μεγαλύτερος αριθμός τουριστών. Η μελέτη προτείνει επίσης τη διαφοροποίηση του προσφερόμενου προϊόντος για προσέλκυση πελατών υψηλότερης απόδοσης, μείωση της υπερβολικής εξάρτησης από τις δύο κύριες αγορές του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ρωσίας και αντιμετώπιση του προβλήματος της εποχικότητας, προτείνοντας συγκεκριμένες προτεραιότητες για τα προϊόντα και τις γεωγραφικές αγορές.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ / ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας ήταν η διαπίστωση της σημαντικότητας του τουρισμού για την Κυπριακή οικονομία και κυρίως για την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας. Αυτό διαπιστώθηκε σε μεγάλο βαθμό, μέσα από την διερεύνηση διαφορετικών προτιμήσεων τουριστών ειδικά αν συγκρίνουμε τα αποτελέσματα της έρευνας με την οικονομική κατάσταση της χώρας, βασισμένη στα έσοδα που επέφερε ο τουρισμός σ' αυτήν. Οι διάφορες όμως συνθήκες, η οικονομική κρίση, οι λανθασμένες στρατηγικές στον τομέα του τουρισμού κ.α., είχαν ως αποτέλεσμα να επηρεάσουν όχι τόσο τις θέσεις των διάφορων χωρών στην κατάταξη αλλά και τις τιμές των κριτηρίων.

Ο τουρισμός αποτελεί από τη δεκαετία του '80 έναν από τους κυριότερους στυλοβάτες της κυπριακής οικονομίας με μεγάλη συνεισφορά στο ΑΕΠ και την απασχόληση σε σύγκριση με άλλα κράτη μέλη της ΕΕ. Έχει επίσης αποτελέσει έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες στήριξης της πορείας ανάκαμψης της κυπριακής οικονομίας μετά την κρίση του 2013. Ωστόσο, ο τομέας του τουρισμού υποφέρει από ορισμένα διαρθρωτικά προβλήματα τα οποία υποβαθμίζουν την ανταγωνιστικότητα του και περιορίζουν τη συμβολή του στην οικονομία, τόσο ανά επισκέπτη όσο και συνολικά, σε σχέση με τις πραγματικές δυνατότητες του. Η σημαντική ανάπτυξη του τομέα που τροφοδοτήθηκε από την ταχεία αύξηση των αφίξεων του τουρισμού κατά τη δεκαετία του 1980 και του 1990, με ρεκόρ αφίξεων 2,7 εκατ. το 2001, ακολουθήθηκε από μια μάλλον στατική πορεία τα αμέσως επόμενα χρόνια, ενώ το 2013 οι αφίξεις έφτασαν τα 2,4 εκατ., παρουσιάζοντας πτώση της τάξης του 11% σε σχέση με το 2001. Σύμφωνα με την παγκόσμια τράπεζα, η Κύπρος ήταν ο ασθενέστερος προορισμός συγκρινόμενη με τους ανταγωνιστές της και τις γειτονικές

χώρες της ΕΕ. Αυτό οδήγησε σε σημαντική υποβάθμιση της συμβολής του τουρισμού στην ανάπτυξη και τη συμβολή του στο ΑΕΠ της χώρας.

Το 2015 και 2016 παρατηρήθηκε ανοδική πορεία στις αφίξεις τουριστών, που οφείλεται τόσο στις επισταμένες προσπάθειες που έχουν γίνει εκ μέρους των φορέων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, όσο και σε εξωγενείς συγκυρίες και τις ιδιαίτερες συνθήκες που επεκράτησαν σε ανταγωνιστικούς προορισμούς. Αν και για το έτος 2017 οι αφίξεις τουριστών έφτασαν τα 3,6 εκατ. παρουσιάζοντας πτώση της τάξης του 12,5% σε σχέση με το 2016, παρατηρείται ότι η φετινή χρονιά, για τους πρώτους εφτά μήνες καταγραφής αφίξεων έχει σημειώσει αύξηση της τάξης του 9,6%, ξεπερνώντας τις αφίξεις που καταγράφηκαν ποτέ στην Κύπρο.

Στόχος της Κυβέρνησης είναι να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για σταθερή μελλοντική ανάπτυξη του τομέα. Επιτακτική είναι η ανάγκη επαναπροσδιορισμού της πολιτικής για τον τουρισμό, αναγκαία για την χάραξη μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής ανάπτυξης του κυπριακού τουρισμού που θα εστιάζει στη ποιότητα σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά και την δυναμική του (χαρακτηριστικά της ζήτησης και της προσφοράς) και σύμφωνα με τα ειδικά χαρακτηριστικά και τη δυναμική (δυνατότητες και προοπτικές) της Κύπρου. Ο βασικός στόχος ανάπτυξης μιας οργανωμένης τουριστικής πολιτικής είναι η προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης ανάπτυξης του τομέα με βάση τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες κάθε πόλης της χώρας, αποτελώντας μια κεντρική επιλογή της αναπτυξιακής πολιτικής σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο. Αναγνωρίζοντας τη δυναμικότητα και προοπτικές του τομέα, αλλά και αντιλαμβανόμενη τις εντεινόμενες μακροπρόθεσμα πιέσεις από τον ανταγωνισμό στην συνεχώς εξελισσόμενη διεθνώς τουριστική βιομηχανία, η Κυβέρνηση προχώρησε στην εκπόνηση μελέτης για την ετοιμασία νέας Εθνικής Στρατηγικής για τον Τουρισμό με βασικό στόχο την αναβάθμιση του

τομέα και της αιεφόρου συμβολής του στην οικονομία. Επιμέρους στόχοι είναι ο εμπλουτισμός και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, πέραν από τον ήλιο και θάλασσα, η αντιμετώπιση της εποχικότητας και η αύξηση της απασχόλησης και των εσόδων τόσο ανά επισκέπτη όσο και συνολικά.

Η σύνοψη των πορισμάτων και εισηγήσεων της μελέτης για τη νέα Εθνική Στρατηγική Τουρισμού μέχρι το 2030, όπως θα διαφοροποιηθεί λαμβάνοντας υπόψη και τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης καθώς και της ΣΜΠΕ (στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων), θα υποβληθεί στο Υπουργικό Συμβούλιο για τελική έγκριση, μαζί με σχετικό Σχέδιο Δράσης. Στο μεταξύ όμως, επιλεγμένες δράσεις οι οποίες είναι ούτως ή άλλως ωφέλιμες για τον τομέα του τουρισμού και την οικονομία/κοινωνία γενικότερα θα προωθούνται για να μη χαθεί πολύτιμος χρόνος. Σημειώνεται, επίσης, ότι ήδη για ορισμένες πτυχές που καλύπτει η μελέτη, όπως η βελτίωση του Κανονιστικού Πλαισίου και της Διακυβέρνησης έχουν ήδη ετοιμαστεί νομοθετικές τροποποιήσεις στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης για την Ανάπτυξη.

Βασικά στοιχεία της στρατηγικής είναι να καταστεί η Κύπρος, πριν το 2030, ένας αιεφόρος ολόχρονος προορισμός που θα προσελκύει 4.8 εκ. επισκέπτες από το εξωτερικό ετήσια, 40% των οποίων κατά την περίοδο Νοεμβρίου - Απριλίου, καθώς και η προσφορά αξέχαστων τουριστικών εμπειριών στους τουρίστες και η βελτίωση της ποιότητας της ζωής των Κυπρίων. Η επιτυχία της Στρατηγικής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα της να δημιουργήσει αξία για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, τους πολίτες, τους τουρίστες, τους επενδυτές, και τις επιχειρήσεις. Για το λόγο αυτό, η βελτίωση της ποιότητας ζωής των Κυπρίων, η προσφορά αξέχαστων εμπειριών στους τουρίστες, η παροχή επενδυτικών ευκαιριών ψηλής αξίας για τους επενδυτές και ελκυστικών ευκαιριών για τις επιχειρήσεις που παρέχουν προστιθέμενη αξία στον τομέα αποτελούν βασικά στοιχεία της στρατηγικής. Η στρατηγική στοχεύει να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες/προβλήματα του τουριστικού προϊόντος

της Κύπρου τα οποία έχουν εντοπισθεί μέσα από τις αναλύσεις που έγιναν στα πλαίσια της μελέτης αλλά και να διευκολύνει την προσαρμογή του τουριστικού της προϊόντος στις νέες τάσεις και εξελίξεις της τουριστικής αγοράς. Οι εμπειρογνώμονες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το κλίμα και το φως της Κύπρου αποτελούν το μεγαλύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα της. Το πλεονέκτημα αυτό προσθέτει σημαντική αξία όσον αφορά το κτίσιμο της εικόνας της Κύπρου ως ενός ολόχρονου προορισμού. Παράλληλα οι εμπειρογνώμονες εκτιμούν ότι η Κύπρος δεν έχει αναπτύξει ικανοποιητικά κάποιο άλλο σημαντικά ιδιαίτερο πλεονέκτημα που να τη διαφοροποιεί αισθητά από τους ανταγωνιστές της. Γι' αυτό επισημαίνουν ότι το πιο πάνω συγκριτικό πλεονέκτημα θα πρέπει οπωσδήποτε να αναπτυχθεί και να ενισχυθεί παράλληλα με την περαιτέρω ανάδειξη 3 κατηγοριών συμπληρωματικών πλεονεκτημάτων τα οποία η χώρα είτε διαθέτει ήδη αλλά δεν αξιοποιεί επαρκώς, είτε θα πρέπει να αναπτύξει: (α) τη δημιουργία ενός μενού εξαιρετικών εμπειριών, (β) τις 8 ειδικές ιδιότητες του προορισμού. (Μια πολύ ασφαλής, οικογενειακή και φιλόξενη χώρα, ευχάριστος μεσογειακός χαρακτήρας και τρόπος ζωής, καλές εγκαταστάσεις διαμονής, ποικιλομορφία τουριστικών δραστηριοτήτων σε μικρή απόσταση, τα πιο ζεστά νερά στη Μεσόγειο, τα καθαρότερα νερά στη Μεσόγειο με το μεγαλύτερο αριθμό Γαλάζιων Σημαιών ανά κάτοικο) και (γ) ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που ενισχύουν το κάθε προϊόν που προτείνει η στρατηγική να αναπτύξει/προωθήσει η Κύπρος.

Κλείνοντας, σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν, γίνεται αντιληπτό ότι ο τουρισμός, μέσα από διάφορες πολιτικές, μπορεί και πρέπει να αποτελέσει μέσο ανάδειξης της κυπριακής επικράτειας, αλλά και να δώσει το ερέθισμα στην ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας μέσω ενός ορθολογικού σχεδιασμού με την ενεργό συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού, συμβάλλοντας έτσι στον επαναπροσδιορισμό της τουριστικής δραστηριότητας της χώρας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

<< ΠΙΝΑΚΑΣ 1 >>

Μορφή ταξιδιού	Εναλλακτικός	Μαζικός
Χαρακτηρισμός ταξιδιού	Μαλακός	Σκληρός
Τύπος ταξιδιού	Ατομικό, οικογενειακό ή φιλικό	Ομαδικό
Διάρκεια ταξιδιού	Κατά επιθυμία τουριστών	Σύμφωνα με τουριστικό πακέτο
Μέσα μεταφοράς	Κατά επιθυμία τουριστών	Πτήσεις Charters
Πρόγραμμα ταξιδιού	Συντάσσεται από τους ίδιους τους τουρίστες και με τη βούλησή τους	Συντάσσεται από τους οργανωτές του ταξιδιού και δεν μεταβάλλεται
Χαρακτήρας ταξιδιού	Κουραστικό και ενεργητικό	Παθητικό και άνετο
Προετοιμασία ταξιδιού	Μεγάλη προετοιμασία	Μικρή ή καθόλου προετοιμασία
Ανάγκη γνώσης της γλώσσας του τουριστικού προορισμού	Γνώση απαραίτητη	Δεν απαιτείται
Σκοπός ταξιδιού	Να αποκτήσω εμπειρίες, να μάθω, να δω	Να ξεκουραστώ και να δω αυτά που θα μου δείξουν
Στάση τουριστών κατά τη διάρκεια του ταξιδιού	Να ευχαριστηθώ μαθαίνοντας	Να δείξω ότι υπερέχω
Καταναλωτικές συνήθειες	Να αγοράσω δώρα και αναμνηστικά	Να κάνω καλύτερα ψώνια

Καταγραφή εντυπώσεων ταξιδιού	Φωτογραφίες, πίνακες ζωγραφικής και σκίτσα	Στιγμιότυπα και post cards
Αντιμετώπιση του τοπικού πολιτισμού	Με πραγματικό ενδιαφέρον	Με περιέργεια
Επαφές με τοπικό πολιτισμό	Φιλικές, πολλές και προσωπικές	Λίγες, απρόσωπες και ουδέτερες
Πώς δηλώνεται η παρουσία του	Σιωπηλά	Με το τουριστικό μπούγιο
Με το τουριστικό μπούγιο	Φόρμουλα 3Φ (Φύση, Φιλία, Φιλοξενία)	Φόρμουλα 4S (Sun, Sand, Sea, Sex)
Τήρηση χρονολογίων	Κατά βούληση τουριστών	Αυστηρή τήρηση
Πολιτική Marketing	Πωλήσεις σύμφωνα με τις επιθυμίες (heart selling)	Πωλήσεις σύμφωνα με τους νόμους της αγοράς (Hard selling)
Δαπάνη ταξιδιού	Μεγάλη	Μικρή
Ασφάλεια ταξιδιού	Ανάλογη με προετοιμασία και ικανότητα τουριστών	Εξασφαλισμένη από οργανωτές ταξιδιών
Ψυχολογία τουριστών	Ατομικές πρωτοβουλίες, ανεξαρτησία, ελευθερία κινήσεων	Ψυχολογία "κοπαδιού
Αίσθημα παραμονής στον τουριστικό προορισμό	Παραμονή σε ένα ξένο τόπο, άγνωστο τοπίο	Παραμονή σ' ένα ξενοδοχείο που είναι "σαν το σπίτι τους"
Εμπειρίες ταξιδιού	Ζωηρές, επαγγελματικές	Ελάχιστες

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΚΛΗΡΩΝ ΕΝΑΝΤΙ ΗΠΙΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

(ΠΗΓΗ: KRIPPENDORF (1982))

<< ΠΙΝΑΚΑΣ 2 >>

	Μαζικός τουρισμός	Εναλλακτικός τουρισμός
Γενικά χαρακτηριστικά	Ταχεία ανάπτυξη Μεγιστοποιεί Μεγάλα άλματα Κοινωνικά, περιβαλλοντικά ασυνείδητος, επιθετικός Ανεξέλεγκτος Απρογραμματιστός Βραχυπρόθεσμος Ειδικά συμφέροντα Ασταθής Τμηματικός Επικέντρωση σε τιμές Ποσοτικός Αύξηση	Αργή ανάπτυξη Βελτίωση Μικρά βήματα Κοινωνικά, περιβαλλοντικά ευαίσθητος, προσεκτικός Ελεγχόμενος Προγραμματισμένος Μακροπρόθεσμος Συμφέροντα του συνόλου Σταθερός Συνολικός Επικέντρωση στις αξίες Ποιοτικός Ανάπτυξη
Συμπεριφορά	Μεγάλες ομάδες Λίγος χρόνος Ταχεία μεταφορά Σταθερό πρόγραμμα Εισαγόμενος τρόπος ζωής Αξιοθέατα Άνετος και παθητικός Αίσθηση ανωτερότητας Ψώνια Αναμνηστικά Περέργεια Φασαρία	Ανύπαντροι, οικογένειες και φίλοι Πολύς χρόνος Ανάλογη μεταφορά Αυθόρμητες αποφάσεις Αποφασίζουν οι τουρίστες Τοπικός τρόπος ζωής Εμπειρίες Απαιτητικός και ενεργητικός Ανοιχτόμυαλη στάση Δώρα Αναμνήσεις, γνώσεις Διακριτικότητα Ησυχία
Βασικές προϋποθέσεις	Διατήρηση υψηλών τουριστικών περιόδων Ανεκπαίδευτο εργατικό δυναμικό Σκληρή πώληση Τουρισμός ως οικονομική πανάκεια	Εναλλασσόμενες περίοδοι διακοπών Περαιτέρω εκπαίδευση Συναισθηματική πώληση Αναζήτηση εναλλακτικών ορφών τουρισμού
Στρατηγικός Τουριστικής Ανάπτυξης	Ανάπτυξη χωρίς προγραμματισμό Σχέδια βασισμένα στα έργα Προγραμματισμός μόνο σε τοπικό επίπεδο Ανέγερση κτιρίων εκτός των υφιστάμενων οικισμών Έντονη ανάπτυξη σε περιοχές φυσικού κάλλους Νέα κτίρια και νέα δυναμικότητα σε κλίνες Ανοικοδόμηση για θεωρητική άγνοια μελλοντική ζήτηση	Πρώτα πρόγραμμα, μετά ανάπτυξη Σχέδια βασισμένα στην ιδέα Περιφερειακός συντονισμός των τοπικών προγραμμάτων Ανάπτυξη εντός υφιστάμενων οικισμών Διατήρηση φυσικού τοπίου Εκ νέου χρησιμοποίηση υφιστάμενων κτισμάτων καλύτερη χρήση δυναμικότητας σε κλίνες Σταθερή καθορισμένη ανάπτυξη

Ο BUTLER 1990 (ΑΠΟ GARTNER 2001, ΣΕΛ 377-380)

ΔΙΝΕΙ ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΤΟΥ ΜΑΖΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. <http://www2.unwto.org/content/why-tourism>
2. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:31999D0035>
3. <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>
4. <http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/tour/2012/PanagiotouAntonis/attached-document-1333960232-844834-6719/Panagiotou2012.pdf>
5. <http://ktisis.cut.ac.cy/bitstream/10488/5117/6/%CE%9F%20%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82%20%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CF%84%CE%B1%20%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC%20%CF%87%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC%20%CF%84%CE%BF%CF%85.pdf>
6. http://haradiatika.blogspot.com/2014/03/blog-post_28.html
7. <http://mkt.unwto.org/barometer>
8. <https://www.protothema.gr/travelling/article/721091/euromonitor-o-pagosmios-tourismos-tha-ehei-auxisi-41-sta-esoda-to-2018/>
9. http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/52_karoulia_et al_ersagr13.pdf
10. <http://www.typos.com.cy>
11. <http://www.mazimehadjisavva.com/%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%B4%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF/>
12. <http://churchofcyprus.org.cy/31426>
13. http://media.visitcyprus.com/media/b2b_gr/Research_Projects/Statistica_Athlitikos_Tourismos_2014_gr.pdf
14. <http://altertourism.gr/morfes-tourismou/oikotourismos>
15. <http://www.healthtourismportal.com>
16. http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/services_71main_gr/services_71main_gr?OpenForm&sub=1&sel=1

17. https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%85
18. <http://mof.gov.cy/gr/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CE%B4%CE%B5%CE%AF%CE%BA%CF%84%CE%B5%CF%82/%CE%BC%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AC/%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CE%B4%CE%B5%CE%AF%CE%BA%CF%84%CE%B5%CF%82/%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7%CF%82-2013-q1-2018-q1>
19. https://zenios.files.wordpress.com/2013/10/h-cebacf81ceafcf83ceb7-cf84ceb7cf82-cebacf85cf80cf81ceb9ceb1cebaseaefcf82-cebfbceb9cebasebfbcebdcebfbcebcceafceb1cf82_cf87cf89cf81ceafcf821.pdf
20. <http://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/18224/%CE%A3%CF%84%CE%AD%CF%86%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%82%20%CE%9A%CE%BF%CF%85%CE%BD%CE%BD%CE%B1%CF%80%CE%AE%CF%82%20%CF%80%CF%84%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%B7%20%28002%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
21. <http://mof.gov.cy/assets/modules/wnp/articles/201710/354/docs/eksel2.pdf>
22. http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/services_71main_gr/services_71main_gr?OpenForm&sub=1&sel=1
23. <https://www.newsbomb.com.cy/oikonomia/story/707900/kypros-pros-neaxronia-rekord-toyristikon-afixeon>
24. <http://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/6773/fileo.pdf?sequence=2&isAllowed=y>